

KAINUUN YMPÄRISTÖTERVEYSPALVELUT

Ympäristöterveydenhuollon valvonta- suunnitelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

Hyväksytty ympäristöterveysjaostossa
xx.xx.2023 § xxx

SISÄLLYSLUETTELO

1.	YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS.....	3
1.1	Johdanto.....	3
1.2	Valtakunnalliset valvontaohjelmat.....	3
1.3	Kunnan valvontasuunnitelmat	4
1.4	Toimintaympäristön muutoksia.....	5
2.	VALVONNAN MAKSULLISUUS	6
3.	VALVONNAN VOIMAVARAT JA TEHTÄVÄT	6
4.	KOULUTUS	8
5.	TIETOJÄRJESTELMÄT	8
6.	LAADUNHALLINTA	9
7.	VIESTINTÄ.....	9
8.	HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN.....	10
9.	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI.....	10

LIITTEET

- Liite 1 Elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, päivitys vuodelle 2024
- Liite 2 Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, päivitys vuodelle 2024
- Liite 3 Tupakkalain valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, päivitys vuodelle 2024
- Liite 4 Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, päivitys vuodelle 2024

1. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Korkealaatuinen valvonta edellyttää valvonnan suunnitelmallisuutta. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö (terveydensuojelu-, tupakka-, elintarvike- ja eläinlääkintähuoltolaki) edellyttää kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ja vaaroja ehkäisevää sekä suojata kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

Suunnitelmassa on otettava huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen laatima ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma ja eri toimialoja koskevat valvontaohjelmat paikallisten valvontatarpeiden mukaisesti sekä riskiperusteisesti. Valvontasuunnitelma voi olla monivuotinen ja se tarkastetaan tarvittaessa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

1.2 Valtakunnalliset valvontaohjelmat

Ruokavirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ovat tehneet ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020–2024. Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ovat mukana toimialakohtaiset valvontaohjelmat, joista säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) sekä eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma on päivitetty vuosille 2023–2024, terveydensuojelun valtakunnallinen valvontaohjelma on päivitetty vuosille 2023–2024, tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma on päivitetty vuodelle 2023–2024, elintarvikevalvonnasta on annettu toimenpidetaulukko vuosille 2021–2024 ja ruokavirasto on antanut ohjeen elintarvikevalvontasuunnitelmasta. Ruokavirasto on päivittänyt eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2015–2023 vuodelle 2024.

Yhteisessä valtakunnallisessa ohjelmassa määritellään keskusviranomaisten valvonnan yhteiset periaatteet. Sen tavoitteena on kehittää ja yhtenäistää keskusvirastojen ohjausta kunnille ja muille valvontaviranomaisille sekä lisätä valvonnan vaikuttavuutta, suunnitelmallisuutta ja laatua. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan valvontasuunnitelmaan on tarkoituksenmukaista sisällyttää valvontaan kuuluvia ja sitä tukevia asioita, kuten:

- valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- koulutussuunnitelma
- tarkastusten suunnittelu ja toteutus
- valvonnasta perittävät maksut
- näytteenottosuunnitelmat
- laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu
- valvonnan painopisteet
- valvontahankkeet
- häiriötilannesuunnitelma
- sekä viestintäsuunnitelma.

Ohjelmakauden teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen ja jatkuvuudenhallinta.

Lisäksi Ruokaviraston toimenpidetaulukossa kehittämisteemana elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa ovat tiedolla johtaminen ja digitalisaatio sekä valmius ja kriisinhallinta. Elintarvikevalvonnan kehittämisteemana on lisäksi petoksellisen toiminnan torjunta ja viranomaisyhteistyö. Eläinlääkintähuollossa on kehittämisteemoina em. yhteisten teemojen lisäksi uuden lainsäädännön toimeenpano ja erityiset painopisteet / tehostamistarvetta aiempien tulosten perusteella. Teemoihin liittyvät painopisteet on esitetty liitteenä olevissa suunnitelmissa.

Edellisellä toimintakaudella 2015–2019 teemana oli valvonnan vaikuttavuus. Valvonnan vaikuttavuutta on tärkeää edistää jatkuvasti mm. valvonnan riskiperusteisuudella ja valvonnan tehokkaalla kohdentamisella.

1.3 Kunnan valvontasuunnitelmat

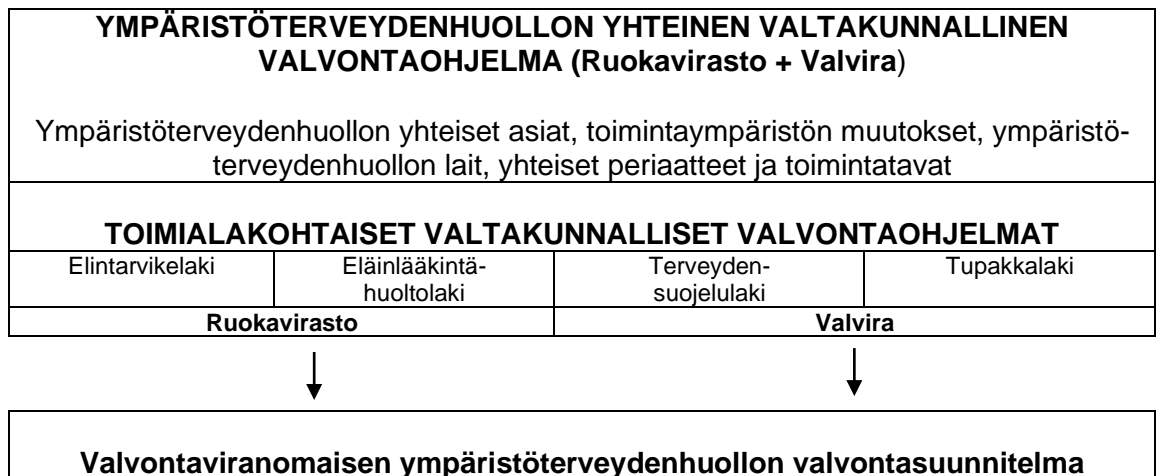
Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisesta ohjelmasta ja kunnan valvontasuunnitelmasta on säädökset ympäristöterveydenhuollon erityislaeissa.

Liitteenä olevissa Kainuun **ympäristöterveyspalvelujen** suunnitelmissa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen

valvontaohjelma vuosille 2020–2024 ja toimialakohtaiset valvontaohjelmat sekä niitä koskevat päivitykset. Myös aiempien vuosien suunnitelmien toteuttamisesta saatu kokemus on hyödynnetty.

Valvontaohjelmassa kunnalla tarkoitetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä, joka voi koostua yksittäisestä kunnasta tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta. Vuoden 2023 alusta alkaen ympäristöterveydenhuollon organisaatio muuttui siten, että Kainuun ympäristöterveydenhuollon tehtävät hoidetaan vastuukuntamallilla. Vastuukuntana toimii Sotkamo. Valvontayksikön nimi on Kainuun ympäristöterveyspalvelut. Ympäristö- ja teknisen lautakunnan alaisuudessa toimii ympäristöterveysjaosto (8 jäsentä), mikä on Sotkamon, Kajaanin, Kuhmon, Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven ja Suomussalmen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetun lain (410/2009) 2 §:n mukainen yhteistoiminta-alueen kuntien yhteinen toimielin. **Vuoden 2024 alusta alkaen Puolanka ei ole enää kuulu Kainuun ympäristöterveyspalveluihin (Puolangan KH päätös 28.03.2023 § 28).**

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman suhdetta toimialakohtaisiin valvontaohjelmiin ja kuntien, AVLen ja muiden valvontaviranomaisten valvontasuunnitelmiin on kuvattu seuraavassa kaaviossa.

Valtakunnallisessa ohjelmassa esitetyt valvonnan painopisteet ja toimintaympäristön muutokset on huomioitu toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

1.4 Toimintaympäristön muutoksia

Uusi elintarvikelaki (297/2021) tuli voimaan 21.4.2021. Lakiin sisältyvä elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan vuosimaksu otettiin käyttöön 1.1.2022 alkaen. Terveysturvallisuuslain muutos (1187/2021) tuli voimaan 1.1.2022 ja myös siihen sisältyy vuosittain perittävä valvonnan vuosimaksu. **Tupakkalainsäädäntö uudistuu niin, että nikotiinipussien valvonta siirtyy lääke-laista tupakkalain mukaiseen valvontaan.** **Uusi laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) tulee voimaan 1.1.2024. Uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpanon ajankohta on vielä auki.**

Ympäristöterveydenhuollon organisaatiota on kuvattu edellisessä kappaleessa 1.3.

2. VALVONNAN MAKSULLISUUS

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnitelmallisuuden ja maksullisuuden lisäämisen tarkoituksena on ollut tehostaa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämää kunnallista valvontaa sekä lisätä valvonnasta perittäviä maksuja kunnan ympäristöterveydenhuollon voimavarojen turvaamiseksi. Tämän vuoksi olisi ympäristöterveydenhuoltoa koskevien lakimuutosten perustelujen mukaan (HE 179/2005) ensiarvoisen tärkeää, että kunnan ympäristöterveydenhuoltoyksikön valvonnastaan perimät maksut voitaisiin käyttää yksikön toiminnan kehittämiseen, esimerkiksi tarvittavan lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontamaksujen perimiseen oikeuttavat säännökset on sisällytetty ympäristöterveydenhuollon eri lakeihin (elintarvikelaiki 71 §, terveydensuojelulaki 50 § ja tupakkalaki 91 §).

Sotkamon kunnan ympäristöterveysjaosto on hyväksynyt ympäristöterveydenhuollon maksutaksan 01.02.2023, 3§. Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa sisältää em. erityislakien sekä eläinlääkintähuoltolain (765 /2009) ja lääkelain (395/1987) nojalla perittävät maksut. Maksut on määritelty niin, että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalain ja elintarvikelain vuosimaksut ovat poikkeuksena veroluonteisia. Maksutaksa ajantasaistetaan lainsäädännön maksuja koskevien uudistusten mukaisesti.

3. VALVONNAN VOIMAVARAT JA TEHTÄVÄT

Elintarvikevalvonta kuuluu sekä eläinlääkintähuollolle että terveysvalvonnalle. Eläinlääkintähuolto huolehtii eläinperäisten elintarvikkeiden valvonnasta. Hygieenikkoeläinlääkärin tehtäviin kuuluu mm. eläinperäisten elintarvikkeiden ja niitä käsittelevien laitosten valvontaa. **Kainuun ympäristöterveyspalveluissa on 10 terveystarkastajaa ja heille kaikille kuuluu tehtäväjaon mukainen suunnitelmallinen valvonta. Vuonna 2023 yksi terveystarkastajan virka on ollut täyttämättä terveystarkastajan irtisanouduttua. Virkaa ei saatu täytettyä. Vuoden 2024 alussa virka laitetaan uudelleen hakuun.**

Puolangan valvontakohteiden valvontaan on mennyt vuosittain n. 0,25 htv. Vapautuva työaika huomioidaan työnjaossa. Valvontaresurssien vajoaus on tuotu esille mm. PSAVI:n ohjaus- ja valvontakäyntien yhteydessä, joten valvontaresurssien käyttö Kainuun ympäristöterveyspalveluissa on perusteltua.

Eläinlääkintähuollossa on 10 praktikkoeläinlääkärin virkaa kuudessa toimipisteessä sekä koko valvontayksikön alueella toimivat hygieenikkoeläinlääkäri ja kaksi valvontaeläinlääkäriä. Puolangan irtautuessa valvontayksiköstä vuoden 2024 alussa, kunnasta siirtyvä praktikkoeläinlääkärin virka täytetään toiseen kuntaan. Avustavaa henkilökuntaa ovat neljä vakituista pieneläinhoitajaa sekä

toimistosihteeri. Vuoden 2024 aikana palkataan 1,5 uutta pieneläinhoitajaa lisää. Vuoden 2024 alusta alueella aloittaa toinen valvontaeläinlääkäri.

Liitteenä olevien suunnitelmien osalta on huomioitava, että tarkastuksen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä on huomioitu tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö ja tarkastuskertomuksen laatiminen. Matkoihin käytettävää aikaa ei ole huomioitu. Tällöin valvontaan käytetty kokonaisaika on todellisuudessa pitkien välimatkojen vuoksi suurempi kuin liitetaulukoissa esitetty tarkastuksiin menevä aika. Tarkastusten sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä valvontakohtetyyppien tarkastustiheydet on esitetty toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

Muu kuin suunnitelmallinen valvonta käsittää mm. huoneistojen hyväksymiseen / ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen tarkastamiseen liittyvät tarkastukset, valitukseen liittyvät tarkastukset, asuinhuoneistojen tarkastukset, näytteenotto, lausuntojen valmistelu ja epidemioiden ja häiriötilanteiden selvittelytyöt sekä lupa-asioiden valmistelu, suunnittelutyö ja muut hallinnolliset tehtävät. Lisäksi jatkuvasti uudistuva lainsäädäntö vaatii perehtymistä sekä toimijoiden opastusta, neuvontaa ja koulutustilaisuuksien järjestämistä.

Taulukossa on esitetty käytettävissä olevat voimavarat, toimialoittain arvio suunnitelmalliseen valvontaan käytettävistä henkilövoimavaroista ja suunnitelmallisen valvonnan kokonaislukumäärät (elintarvikevalvonnassa kokonaiskohdemäärä 1287, kohdelaskennassa 2020). Riskinarviointia käsitellään tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Tarkempi kuvaus valvontahenkilöstön riittävydestä ja pätevyydestä on liitteenä olevissa valvontasuunnitelmissa. Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että käytettävissä olevista voimavaroista on mahdollista käyttää vain osa nimenomaan suunnitelmallista valvontaa varten.

	Valvontakohteiden lukumäärä	Käytettävissä kokonaisuudessa (htv)	Valvonnan tarve 2024 riskinarvioinnin perusteella (htv)
Elintarvikevalvonta (sis alku- tuotanto ja laitosvalvonta)	961	5,3	1,0
Terveysturvallisuuden valvonta	540	5	0,5
Tupakkavalvonta	103	0,1	0,1
Yhteensä	1604	10,4	1,6

Taulukon tiedot koskevat tarkastuksiin liittyvää voimavarojen käyttöä.

Muu voimavarojen käyttö kohdistuu mm. neuvontaan, opastukseen, koulutukseen, suunnittelu- ja raportointitöihin sekä muihin hallinnollisiin tehtäviin. Taulukossa ei ole huomioitu myöskään matkoihin kuluva aikaa.

4. KOULUTUS

Valvontaviranomaisen on varmistettava, että henkilökunnalla on riittävä osaaminen ja että osaamista pidetään yllä säännöllisellä kouluttautumisella. Viranhaltijan on tunnettava omalla vastuulla olevan toimialan lainsäädäntö ja osattava soveltaa sitä virkavastuulla. Viranhaltijoilla on myös oltava riittävä hallinnollinen ja hallinnollisten prosessien osaaminen. Hallintolaissa (434/2003) säädetään viranomaisten harkintavaltaa ohjaavien oikeusperiaatteiden keskeisistä perusteista. Nämä oikeusperiaatteet ovat hallinnon lainalaisuuden periaate, yhdenvertaisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate, suhteellisuusperiaate ja luottamuksensuojaperiaate (HL 6 §, HE 72/2002). Viranomaisten on aina noudatettava näitä periaatteita. Lisäksi valvontaviranomaisen työtä yleisellä tasolla ohjaavaa lainsäädäntöä ovat mm. julkisuuslaki (621/1999), yleinen tietosuoja-asetus ((EU) 2016/679), kuntalaki (410/2015) ja laki kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003).

Hyvä hallinnollinen osaaminen on edellytys myös pakkokeinojen toteuttamiselle. Valvontaviranomaisen velvollisuus on ryhtyä hallinnollisiin pakkokeinoihin tarvittaessa.

Henkilöstön jatkuvalla ja monipuolisella kouluttautumisella on keskeinen merkitys valvontasuunnitelman suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen kannalta. Koulutus on tarpeen mukaan sisäistä tai ulkopuolista koulutusta. Koulutuksessa käytetään etäyhteyksiä aina kun se on mahdollista. **Koulutukseen osallistuminen suunnataan niin, että henkilöstö osallistuu tehtäväjaon mukaiseen koulutukseen.**

Talousarvion laatimisen yhteydessä laaditaan henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelma. Koulutuksen toteutumista, koulutuspäivien määrää ja kustannuksia seurataan. Kehityskeskusteluissa käydään läpi koulutukseen liittyviä asioita. **Toiminnassa käytettävät järjestelmät muuttuivat organisaatiomuutoksen mukana ja jatkuvat edelleen.** Seuranta sopeutetaan uusiin järjestelmiin ja huomioidaan vuoden **2024** toiminnassa.

5. TIETOJÄRJESTELMÄT

VATI-tietojärjestelmään kirjataan valvontakohteet, suoritettavat tarkastukset, näytteenotot, toimenpidepyynnöt ym. valvontaan liittyvät toimenpiteet. Tietojärjestelmän tavoitteena on huomioida käyttäjien tarpeet valvonnan suunnittelussa ja päivittäisessä valvontatyössä. Kuntien on pidettävä tiedot ajan tasalla ja edistettävä omaa raportointiaan, jotta kunnissa voidaan osoittaa oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta. VATI-tietojärjestelmän käyttöönotto on vaatinut ja vaatii edelleen kaikkien tarkastajien työaikaa, joten se vaikuttaa valvontaan käytettävissä olevaan työaikaan.

Lisäksi valtakunnallisen **VYHA**-järjestelmän avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja. Järjestelmää käytetään valvontaa ja valvontayksikköä koskevien tietojen keräämiseen. Näitä ovat mm. henkilöressit, valvontasuunnitelma ja sen toteuman sanallinen arviointi. **Vuodelle**

2024 VYHA- järjestelmässä olevia valvontayksikkötietoja tulee päivittää Puolangan sanouduttua irti Kainuun ympäristöterveyspalveluista.

VYHA-järjestelmää on kehitetty kattamaan myös arviointi- ja ohjauskäyntien dokumentointia ja raportointia.

Ilppa on ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu. Ilppaa voi käyttää elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisen toiminnan ilmoittamiseen. Ilmoittaminen Ilpan kautta toimii Suomi.fi palveluportaalin kautta. Ilppa on osa VATI-järjestelmää.

Ilpassa voi ilmoittaa toiminnan

- aloittamisesta
- olennaisesta muuttamisesta
- lopettamisesta
- **elintarvike- ja vesiepidemioista**

Ilpasta tiedot tulevat viranomaisen käsiteltäväksi sähköisesti. Ilppa on otettu käyttöön valtakunnallisesti 16.11.2020.

Ruokaviraston kehittämä ELTE- tietojärjestelmä otetaan käyttöön eläintautitaipauksen ja -epidemioiden hoitoa varten. **Ruokavirasto ja PSAVI järjestävät järjestelmän käyttöönottoon liittyvää koulutusta.**

Praktikkoeläinlääkäreille otettiin joulukuun 2020 alusta lähtien käyttöön yhteinen KliniQ-praktiikkaohjelmisto ja potilastietokanta. Eläinlääkäreiden entiset potilastiedot siirrettiin uuteen ohjelmaan. Ohjelmaa on kehitetty vuosien aikana yhteistyössä toimittajan kanssa. KliniQ on myös sijaisten käytössä.

6. LAADUNHALLINTA

Vuoden 2023 aikana on hankittu käyttöön LaatuNet laadunhallintajärjestelmä, mikä on kehitetty nimenomaan ympäristöterveydenhuollon yksiköiden käyttöön sekä terveysvalvontaan että eläinlääkintähuoltoon. Laajamittaisempi käyttöönotto tapahtuu vuoden 2024 aikana. Tämä korvaa soten aikana käytössä olleen soten laatujärjestelmän.

7. VIESTINTÄ

Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat.

Asiakastyytyväisyydestä kerätään tietoa laatujärjestelmän ja Sotkamon kunnan käytäntöjen mukaisesti. Palautteet käsitellään vastualueen kokouksissa.

Palautteesta raportoidaan vuosikertomuksessa ja sitä hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon toiminnan kehittämässä.

Ympäristöterveydenhuollon Internet-sivuille on laitettu toimijoille ja kuntalaisille suunnattua ohjeistusta ja lomakkeita. **Internet-sivuja päivitetään jatkuvasti.**

Viestinnässä noudatetaan vastuukunnan, Sotkamon, viestintäperiaatteita ja -ohjeita. Häiriötilanteista tiedotetaan tapauskohtaisesti ja viestinnässä tehdään yhteistyötä Sotkamon ja muiden Kainuun kuntien viestinnästä vastaavien tahojen kanssa. **Vuoden 2024 aikana laaditaan häiriötilanteiden viestintäsuunnitelma yhteistyössä ympäristöterveyspalvelujen henkilökunnan ja Sotkamon viestinnästä vastaavien kanssa.**

Tutkimusprojekteita ja muista ympäristöterveydenhuollon ajankohtaisista asioista tiedotetaan harkinnan mukaan tiedotusvälineille ja ympäristöterveydenhuollon internet-sivuilla.

8. HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN

Ympäristöterveydenhuollon eri toimialueita koskeva häiriötilannesuunnitelma on valmistunut 2017. Se vaatii jatkuvaa päivittämistä. Toimintasuunnitelman päivittämisessä tulee tehdä kuntien, Kainuun ympäristöterveyspalvelujen ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä. Lisäksi huomioidaan THL:n, Ruokaviraston ja Valviran ohjeet. Toimintasuunnitelmaan kuuluu mm. vesi- ja elintarvikeperäisten epidemioiden selvittämistä koskeva suunnitelma. Pandemiasuunnitelma on tarkistettu v. 2020 ja pandemiavalmiuden kehittäminen kuuluu jatkossa vuosittaisiin tehtäviin. Eläinten evakuointisuunnitelman valmistui osana Kainuun sotien evakuointisuunnitelmaa v. 2022. Suunnitelma päivitetään säännöllisesti.

Tärkeä osa häiriötilanteisiin varautumista on koulutuksiin ja harjoituksiin osallistuminen.

9. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Arviointituloksilla ja valvonnasta saaduilla kokemuksilla on keskeinen merkitys seuraavia valvontasuunnitelmia laadittaessa. Valtakunnallisen ohjelman mukaan arviointiin tulee sisältyä mm.

- 1) suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus,
- 2) tarkastusten määrä,
- 3) näytteiden määrä,
- 4) valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen,
- 5) voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus,
- 6) toiminnan kehittämistarpeet sekä
- 7) arviointi- ja ohjauskäynnit

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään VATI- ja VYHA-järjestelmien avulla ja siitä laaditaan arviointiraportti toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa annettujen ohjeiden mukaisesti.

Aluehallintovirasto arvioi kuntien valvontasuunnitelmia sekä niiden toteutumista. Valvontasuunnitelmien ja niiden toteuman arviointi tehdään pääsääntöisesti valvontayksikön arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan Sotkamon kunnan ympäristöterveysjaostolle maaliskuun 2024 loppuun mennessä. Arvioinnissa tarkastellaan kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset sekä näytteenotto ovat toteutuneet valvontakohdetyypeittäin. Arvioinnissa perustellaan syyt mahdollisesti toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta sekä esitetään toimenpiteet, joiden avulla tavoitteet toteutuisivat paremmin seuraavan tarkastelujakson aikana. Toteutumisen arvioinnissa kiinnitetään huomio myös henkilöstövoimavarojen riittävyyteen suhteessa valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan. Lisäksi arvioidaan valvonnasta saadut tulot valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.

Talousveden (EU-laitokset) sekä uimarantaveden (EU-uimarannat) osalta tiedonkeruulomakkeet toimitetaan PSAVI:lle.

Oman sisäisen arvioinnin lisäksi otetaan huomioon myös ulkopuolisten tekemät arvioinnit kunnan valvonnasta. Tällaisia ovat mm. Ruokaviraston ja PSAVI:n kuntiin tekemät tarkastukset ja ns. EU-tarkastuskäynnit.

KAINUUN YMPÄRISTÖTERVEYSPALVELUT

Elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

Hyväksytty ympäristöterveysjaostossa
xx.xx.2023, § xxx

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	3
2.	KUNNAN ELINTARVIKEVALVONTAVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT	3
3.	TOIMINNAN JATKUVA PARANTAMINEN	3
	3.1. TOIMINNAN SUUNNITTELU (PLAN).....	4
	3.2. TOTEUTUS JA SÄÄNNÖLLINEN SEURANTA (DO).....	4
	3.3. ARVIOINTI JA RAPORTOINTI (CHECK)	4
	3.4. TOIMINNAN KEHITTÄMINEN (ACT)	4
4.	VALVONTAKOhteet	4
	4.1. REKISTERÖIMIS- JA HYVÄKSYMISMENETTELYT	5
	4.2. TARKASTUSTIHEYS	5
5.	RESURSSOINTI	6
	5.1. HENKILÖSTÖN TEHTÄVÄT, VASTUUALUEET JA VELVOLLISUUDET	6
	5.2. PEREHDYTYS- JA KOULUTUSSUUNNITELMA	7
6.	VALVONTAMENETTELYT	7
	6.1. TARKASTUKSET	7
	6.1.1. <i>Tarkastusten tavoite, sisältö ja toteutus</i>	7
	6.1.2. <i>Valvontakirjanpito</i>	8
	6.1.3. <i>Virallisen valvonnan perusteella käynnistettävät toimet</i>	8
	6.1.4. <i>Maksut</i>	9
	6.2. NÄYTTEENOTTO.....	9
	6.3. OHJAUS, NEUVONTA, KOULUTTAMINEN JA MUU VIESTINTÄ.....	10
7.	VARAUTUMINEN ELINTARVIKKEIDEN AIHEUTTAMIIN VAARATILANTEISIIN ..	10
8.	SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN TOTEUTUMISEN SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI	11

LIITTEET

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosina 2020–2024

1. JOHDANTO

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista (EU 2017/625) määrää, että elintarvikevalvonnan tulee olla suunnitelmallista, sen toimeenpano dokumentoitujen menettelyiden mukaista, valvonnan tulokset tulee arvioida säännöllisesti ja toimintaa on parannettava aikaisempien tulosten perusteella. Suomessa kansallisen tason viranomaismenettelyt on dokumentoitu elintarvikeketjun monivuotiseen kansalliseen valvontasuunnitelmaan (VASU). Vasuun sisältyvän valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi elintarvikelain (297/2021) 39 § velvoittaa kunnan elintarvikeviranomaisia laatimaan elintarvikevalvontaa koskevan valvontasuunnitelman. Valvontayksikön elintarvikevalvontasuunnitelma palvelee valvontayksikköä oman toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, seurannassa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Elintarvikevalvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, josta yrittäjät ja kuntalaiset saavat tietoa elintarvikevalvonnasta.

2. KUNNAN ELINTARVIKEVALVONTAVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT

Kunnan tehtävänä on huolehtia elintarvikelain mukaisesta valvonnasta alueellaan. Kunnan elintarvikevalvontatehtäviä ovat

- kunnan valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen hyväksyminen ja ilmoitusten käsittely
- alkutuotantopaikkojen, elintarvikehuoneistojen ja muiden elintarvikealan toimijoiden (ml. maahantuojien) olosuhde- ja tuotevalvonta sekä oma-valvonnan valvonta
- kotimaassa tuotettujen elintarvikkeiden ja elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden valmistuksen, myynnin sekä markkinoinnin valvonta
- kaupan ketjussa olevien elintarvikkeiden ja niiden markkinoinnin valvonta (ml. luomuelintarvikkeet)
- verollisten alkoholijuomavaraostojen sekä alkoholijuomien valmistuspaikan tai tilaviinimyymälän yhteydessä olevien elintarvikehuoneistojen valvonta
- elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja tiedottaminen, valtion viranomaisten avustaminen eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisessa sekä elintarvikesäännösten mukaisten ilmoitusten ja raporttien tekeminen AVI:lle ja Ruokavirastolle
- osallistua alueellaan terveydelle vaarallisten tuotteiden takaisinvetoihin ja muihin toimenpiteisiin
- osallistua elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyön järjestämiseen kunnassa.

3. TOIMINNAN JATKUVA PARANTAMINEN

Elintarvikevalvontaa toteutetaan jatkuvan parantamisen Plan-Do-Check-Act (PDCA) periaatteen mukaisesti. Elintarvikevalvontasuunnitelmassa kuvataan

toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja seurannan, arvioinnin ja raportoinnin sekä kehittämisen menettelyt.

3.1. Toiminnan suunnittelu (Plan)

Ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvontasuunnitelma laaditaan viranomaisvalvonnan toimijoihin ja kuluttajiin kohdistuvien vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi eli siten, että elintarvikevalvonta on virallista valvontaa koskevan asetuksen 9 artiklan vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvonnan suunnittelussa huomioidaan myös yleisesti viranomaistoimintaa koskevat hyvän hallinnon perusteet (hallintolaki 434/2003), jotka takaavat asiakkaiden oikeusturvan toteutumisen. Tehokas valvonnan järjestäminen varmistaa kansantalouden näkökulmasta tarkoituksenmukaista viranomaisresurssien käyttöä. Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain.

3.2. Toteutus ja säännöllinen seuranta (Do)

Ympäristöterveydenhuollossa seurataan elintarvikevalvontasuunnitelman toteutumista säännöllisesti vuoden aikana, jotta valvonnan toimeenpanossa on mahdollista hyödyntää ajantasaista tietoa. Seurannan perusteella ympäristöterveysjohtaja kohdentaa tarvittaessa voimavaroja tarkoituksenmukaisesti lyhyelläkin aikavälillä. Valvontasuunnitelmassa kuvataan ympäristöterveydenhuollossa käytössä olevat toteutuksen seurannan menettelyt.

3.3. Arviointi ja raportointi (Check)

Ympäristöterveydenhuolto hyödyntää valvontatuloksiaan oman toimintansa kehittämisessä. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan sisällytetään suunnitelma elintarvikevalvonnan toteutumisen arvioinnista. Suunnitelmassa kuvataan, kuinka elintarvikevalvonnan seurannasta saatavia tietoja analysoidaan ja johtopäätöksiä hyödynnetään valvonnan suunnittelussa ja toteutuksessa vuosittain ja tarpeen mukaan pidemmällä aikavälillä. Suunnitelmassa kuvataan myös, miten ympäristöterveydenhuollossa hyödynnetään sisäisten ja ulkoisten auditointien sekä arviointi- ja ohjauskäyntien tuloksia.

3.4. Toiminnan kehittäminen (Act)

Ympäristöterveydenhuollossa kehitetään elintarvikevalvontaa VASUn ja ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman kansallisten tavoitteiden mukaisesti. Aikaisempien valvontatulosten lisäksi kehittämisessä huomioidaan muut valvontaan vaikuttavat tekijät, kuten uudet riskit ja tutkimustieto, valvontayksikön omat painopistealueet ja projektit, lainsäädännön ja toimintaympäristön muutokset sekä auditointien tulokset.

4. VALVONTAKOhteet

Liitteessä 1 on listattu valvontakohteiden lukumäärät toimintatyypeittäin sekä niiden riskiluokitukset, tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävä keskimää-

räinen aika. Hyväksyntää edellyttäviä laitoksia on 17, rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja 701 ja alkutuotannon kohteita 570, joista säännöllisen valvonnan kohteita 244. Kohdemäärä perustuu 2019 suoritettuun valvontakohteiden laskentaan. Tarkastusaikaa arvioitaessa on otettu huomioon kohteen ominaisuudet, kuten riskiluokitus ja valvontahistoria, tarkastuksen valmistelu ja sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Käytettävässä ajassa ei huomioida matkaa valvontakohteeseen. **Kainuun ympäristöterveyspalvelujen** valvontaluokituksella välimatkat valvontakohteisiin voivat olla pitkiä. Vaikka matkoihin kuluu aikaa ei lasketa tarkastusaikaan, on sillä vaikutusta valvontaresursseihin. **Vuoden 2024 alusta alkaen Puolanka ei enää kuulu Kainuun ympäristöterveyspalveluihin. Puolangalla on n. 60 elintarvikevalvonnan kohteita.**

4.1. Rekisteröimis- ja hyväksymismenettelyt

Elintarvikealan toimijan on tehtävä rekisteröinti-ilmoitus toiminnastaan viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja toiminta on pienimuotoista. Myös alkutuotannon toimijan sekä kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus. Toimija tekee rekisteröinti-ilmoituksen ympäristöterveysvalvonnan sähköiseen ilmoituspalveluun (ilppa), jonka kautta tiedot siirtyvät valvontarekisteriin (VATI).

Rekisteröinti-ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Käsittelyn yhteydessä suoritetaan valvontakohteen alustava riskinarviointi. Alustavaan riskinarviointiin perustuva ensimmäinen suunnitelmallinen tarkastus suoritetaan yhden, kolmen tai kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Sen jälkeen tarkastustiheys määräytyy tarkastuksella tehtyjen havaintojen, riskinarvioinnin ja Ruokaviraston laatimien ohjeiden perusteella. Ilmoituksen käsittelyn jälkeen kohteesta tulee terveysvalvonnan valvontakohteeksi, joka on yleensä myös suunnitelmallisen valvonnan piirissä.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä peräisin olevia elintarvikkeita, on haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Toimivaltainen valvontaviranomainen tekee päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta. Viranomainen tallentaa VATIin tiedot elintarvikehuoneistosta ja sen hyväksymisestä. Hyväksymispäätöksen jälkeen kohde kuuluu suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

4.2. Tarkastustiheys

Elintarvikevalvonnan tarkastukset perustuvat EU-säädöksiin, elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin asetuksiin. Valvontaa suoritetaan riskiperusteisesti ja kohteiden tarkastustiheys määräytyy riskinarvioinnin kautta. Tarkastustiheyden määrittämiseen käytetään Ruokaviraston valtakunnallista riskinarviointioh-

jetta 1028/04.02.00.01/2022/6. Ohjeeseen sisältyy kriteerit perusvalvontatiheyden laskemiseen, mutta ei nostamiseen. Kohteiden tarkastustiheydestä voi poiketa vain perustellusta syystä ja paikalliseen riskinarvioon perustuen. Riskinarvioon vaikuttavat esimerkiksi aikaisemmat valvontatulokset ja asiakaspalautteet.

Alkutuotannon tarkastuksia tehdään suunnitelmallisesti maidontuotantotiloille ja tarkastustiheys on 0,2/vuosi ellei riskinarvioinnin perusteella tarkastustiheyttä lisätä. Tarkastukset eivät ole jakaantuneet tasaisesti viiden vuoden periodille, eli joinain vuosina tarkastuksia on vain muutamia.

5. RESURSSOINTI

5.1. Henkilöstön tehtävät, vastualueet ja velvollisuudet

Elintarvikevalvonta on jaettu terveystarkastuksen ja eläinlääkintähuollon kesken. Terveystarkastuksen elintarviketiimille kuuluu rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen valvonta. Eläinlääkintähuollolle kuuluu hyväksyttävien elintarvikehuoneistojen, eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumispaikkojen valvonta ja eläinperäisten alkutuotteiden valvonta. Lisäksi eläinlääkärille kuuluvat elintarvikevalvonnassa valvontatehtävät, joihin vaaditaan eläinlääkärin pätevyys. Elintarviketiimissä valvontakohteet on jaettu valvojen kesken alueellisesti tai toimintatyyppin mukaan.

Elintarvikevalvontaviranomaiselle kuuluvat tehtävät on pääosin delegoitu ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille **Sotkamon kunnan ympäristöterveysjao-
stossa 1.2.2023 4 §.**

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliseen valvontaan arvioidaan käytettävän vuosittain aikaa n. 1 htv. Tämä aika sisältää myös suunnitelmalliseen valvontaan liittyviin seurantatarkastuksiin käytetyn ajan. Seurantatarkastuksiin arvioidaan käytettävän 3–4 % suunnitelmalliseen valvontaan käytettävästä kokonaistyöajasta. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi resursseja varataan myös ruokamyrkytysten- ja asiakasvalitusten selvittämiseen.

Kaikkiaan elintarvikevalvontaan on käytettävissä n. 5,3 htv. Henkilötyövuodet käsittävät viiden elintarvikevalvontaa tekevän terveystarkastajan työajan sekä hygieenikkoeläinlääkärin elintarvikevalvontaan käyttämän työajan. Hygieenikkoeläinlääkäri käyttää kokonaistyöajastaan vain osan elintarvikevalvontatehtäviin.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliseen valvontaan käytettävissä olevia resursseja vähentävät muut ympäristöterveydenhuollon tehtävät kuten esimerkiksi ohjeiden ja lausuntojen laatiminen, laatu- ja VATlin liittyvät päivitykset. Lisäksi resursseja on varattu näytteenotto- ja viestintä- ja koulutukseen 0,6 htv määrä.

Elintarvikevalvonnan tiimissä oli koko vuoden 2023 yhden henkilön vajeus vakituisen terveystarkastajan irtisanouduttua. Vuoden 2023 aikana irtisanoutu-

neen virkaa yritettiin täyttää siinä onnistumatta. Elintarvikevalvonnan käytettävissä olevia resursseja arvioitaessa joudutaan ottamaan huomioon, että **vuosi 2024 aloitetaan elintarviketiimissä yhden henkilön vajauksella.**

Resurssipuute elintarvikevalvonnassa on todennettavissa muun muassa tarkastelemalla vuosittaisen valvonnan kattavuutta. Mikäli säännöllistä valvontaa vaativat kohteet jaettaisiin tasaisesti valvontatyötä tekeville tarkastajille, tulisi vuosittaiseksi tarkastajakohtaiseksi tarkastusmääräksi selvästi keskusviraston ohjeistuksen ylittävä määrä tarkastuksia. Keskusviraston ohjeistuksen mukaisessa tarkastusmäärässä ei oteta esimerkiksi huomioon valvontayksikköjen erityispiirteitä (mm. pitkiä välimatkoja). Käytettävissä olevia resursseja on kohdennettu riskinarvioinnin perusteella kohteisiin, joiden toiminnassa on suuremmat riskit, sekä kohteisiin, joihin aikaisemman valvontahistorian perusteella vaaditaan enemmän valvontaa. Pienemmän riskiluokan kohteita tarkastetaan vastaavasti harvemmin.

5.2. Perehdytys- ja koulutussuunnitelma

Uusien henkilöiden perehdyttämiseen on laadittu perehdytysohjeet. Valvontayksikössä osallistutaan Ruokaviraston ja aluehallintoviraston järjestämiin koulutuksiin. Lisäksi osallistutaan muiden tahojen järjestämiin elintarvikevalvontaan liittyviin koulutuksiin.

Jokaisen työntekijän koulutustarve ja työn tavoitteet sekä niiden toteutuminen käydään läpi vuosittain henkilökohtaisissa kehityskeskusteluissa.

6. VALVONTAMENETTELYT

6.1. Tarkastukset

6.1.1. Tarkastusten tavoite, sisältö ja toteutus

Tarkastusten tavoitteet ja sisällöt suunnitellaan riskiperusteisesti eri valvontakohdetoimintatyypeille. Tavoitteena on, että tarkastukset kattavat riskiperusteisesti määriteltyjen tarkastuskertojen kautta valvontakohteen omavalvonnan, tilat, olosuhteet ja toimintatavat mukaan lukien myyntitavat, asiakirjat, tuotteet ja tuotteista annettavat tiedot niin pakkauksessa, etämyynissä kuin markkinoinnissa.

Elintarvikehuoneistojen valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään pääasiassa Oiva-arviointijärjestelmän mukaisesti. Kaikki Oiva-arviointiohjeiden sisältämät asiat tarkastetaan vähintään kerran kolmen vuoden aikana, jos asiaa sovelletaan kohteessa. Asiakokonaisuuksia tai asioita valvotaan kohteessa riskiperusteisesti useammin kuin kerran kolmessa vuodessa, jos niiden tila voi muuttua nopeasti ja epäkohdat niissä vaikuttavat välittömästi ja olennaisesti elintarviketurvallisuuteen.

Tarkastukset pyritään tekemään ennalta ilmoittamatta, ajankohtana kun valvontakohteessa on toimintaa. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti kohteessa paikan päällä. Valvontakäyntejä voidaan tehdä myös kotirauhan piiriin kuuluvissa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tällaisen tarkastuksen saa tehdä ainoastaan toimivaltainen valvontaviranomainen. Tarkastus voidaan toteuttaa myös etätarkastuksina (asiakirjatarkastus). Tarvittaessa suoritetaan seurantatarkastuksia ja käytetään elintarvikelain mukaisia pakkokeinoja. Uusintatarkastuskäynti voidaan korvata toimijan kirjallisella ilmoituksella, valokuvilla tai videotallenteilla.

Vuonna 2024 tarkastukset on suunniteltu tehtäväksi liitteen 1 mukaisesti. Lisäksi tarkastetaan edellisenä vuotena tarkastamatta jääneitä kohteita.

Vuoden 2024 valvonnassa painotetaan elintarviketurvallisuutta ja kuluttajien tiedonsaantia heikentäviä asioita kuten

- lämpötilavalvontaa (Oiva 06, elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta)

Lisäksi Ruokavirasto on asettanut vuodelle 2024 tavoitteeksi, että kunnissa

- osallistutaan valvojan työkalupakin (ohjeita valvontatyöhön) suunnitteluun
- päivitetään VATI:n kohdetoiminnot sekä päivitetään kuntien vastuulle siirtynyt eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti
- osallistutaan VATI:n jatkuvaan kehittämiseen

Terveysvalvonnan omana projektina vuonna 2023 toteutetaan

- Tuorekasvisten ja marjojen merkinnät vähittäismyymälöissä ja ulkomyynnissä. Projekti jatkuu vuoteen 2025.
- Kaupallisen marjanpoiminnan marjojen käsittelyhygieniä. Projekti jatkuu vuoteen 2025.

Lisäksi varaudutaan mahdollisiin Euroopan komission esittämiin valvontaohjelmiin ja koordinoituihin valvontahankkeisiin.

6.1.2. Valvontakirjanpito

Valvontatiedot raportoidaan valtakunnallisen tietojärjestelmän (VATI) kautta valtakunnalliseen valvontatietorekisteriin. Suunnitelmallisen valvonnan valvontatulokset julkaistaan valtakunnallisessa valvontatietojen julkistamisjärjestelmässä (Oivahymy.fi). Tietojärjestelmien rekisteriselosteet löytyvät Ruokaviraston internetsivuilta.

6.1.3. Virallisen valvonnan perusteella käynnistettävät toimet

Valvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos toimijan todetaan jättävän noudattamatta säännöksiä. **Kainuun ympäristöterveyspalveluissa** hallinnollisten pakkokeinojen käyttö on delegoitu ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille. Ympäristöterveydenhuollossa on valmiudet hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön.

6.1.4. Maksut

Valvontasuunnitelmaan perustuvat säännölliset tarkastukset ja elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvät tarkastukset ovat maksullisia. Valvontasuunnitelmaan perustuvasta tarkastuksesta peritään valvontamaksu, joka perustuu tarkastukseen käytettyyn aikaan ja Ruokaviraston tekemään toimintatyyppikohtaiseen riskinarviointitaulukkoon. Maksut on määritelty **ympäristöterveysjaoston** hyväksymässä maksutaksassa. **Alkutuotantopaikkoihin tehtävät suunnitelmalliset tarkastukset ovat maksuttomia.**

Vuoden 2022 alusta alkaen ympäristöterveydenhuolto on alkanut periä vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun elintarvikelain (297/2021) mukaisesti suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta valvontakohteilta. Valvonnan perusmaksu on veroluonteinen maksu, se ei määräydy valvontatarpeen mukaisesti.

Perusmaksu koskee kaikkia toimipaikkoja, joilla on hyväksyntä tai joilta edellytetään ilmoitusta rekisteröintiä varten eli käytännössä valvonnan perusmaksu koskee lähes kaikkia kunnan valvomia elintarvikehuoneistoja ja elintarviketoimintoja sekä elintarvikekontaktimateriaalitoimijoita. Osa pienemmistä toimijoista on vapautettu valvonnan perusmaksusta.

VATI-rekisterissä olevien valvontakohteiden läpikäynti liittyen valvonnan perusmaksusta vapauttamiseen sitoo resursseja suunnitelmallisesta valvonnasta.

6.2. Näytteenotto

Näytteenotolla pyritään seuraamaan elintarvikkeiden mahdollisia riskejä, etenkin mikrobiologisia riskejä sekä omavalvonnan toimivuutta. Näytteenotto pyritään kohdentamaan tuotteisiin ja ominaisuuksiin, joihin kohteen toimija voi itse vaikuttaa. Valvontanäytteisiin eivät sisälly ruokamyrkytys- ja valitusnäytteet, kansallisen salmonellavalvontaohjelman näytteet eivätkä säännölliseen valvontaan kuulumattomat projektinäytteet.

Näytteenottoa suunnataan kohdetyyppien riskitason, kohteesta saatujen aiempien kokemusten ja omavalvonnan toimivuuden mukaan sekä käytettävissä olevien henkilövoimavarojen mukaan. Elintarvikehuoneistojen ja laitosten itse toteuttama omavalvontanäytteenotto otetaan huomioon valvontanäytteenotossa. Liha- ja kala-alan laitosten valvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota omavalvontanäytteenoton toteutumiseen. Viranomaisnäytteitä otetaan riskialttiimmista kohteista (kalanjalostus- ja maitoalan laitokset).

Torjunta-ainejäämätutkimuksia ja muita kemiallisia erityistutkimuksia tehdään valtakunnallisten projektien yhteydessä Tullilaboratorion ja Ruokaviraston suunnitelmien mukaisesti.

Kainuun ympäristöterveyspalveluiden elintarvike- ja pintapuhtausnäytteet toimitetaan tutkittavaksi Savo-Karjala Ympäristötutkimus Oy:n laboratorioon.

Näytteenotto suunnataan riskinarvioinnin ja saadun kokemuksen perusteella vuonna 2024 seuraavasti:

- Liha-, kala- ja maitoalan laitoksista otetaan tuote- ja pintapuhtausnäytteitä listerian määrittämistä varten. Kala-alan laitoksissa näytteenotto keskittään jalostettuja tuotteita valmistaviin laitoksiin. Pintapuhtausnäytteitä otetaan 3–5 kpl / laitos ja elintarvikenäytteitä 1–5 kpl / laitos. Näytteenotossa huomioidaan toimijan omavalvonta näytteenotto.
- Toteutetaan Ruokaviraston näytteenottopyynnöt (mm. vierasainevalvonta) ja otetaan mahdolliset Ruokaviraston projektinäytteet (mm. histamiinivalvontaprojekti).
- Osallistutaan ympäristöterveydenhuollon käyttämän laboratorion järjestämiin näytteenottoprojekteihin.

6.3. Ohjaus, neuvonta, kouluttaminen ja muu viestintä

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi resursseja varataan asiakkaiden ohjaukseen, neuvontaan ja koulutukseen sekä muuhun ennakkoimattomaan työhön kuten esimerkiksi asiakasvalituksiin, ruokamyrkytysten selvittämiseen ja takaisinvetojen hoitamiseen. Lisäksi osallistutaan viranomaiskatselmuksiin yhdessä muiden viranomaisten kanssa.

Ympäristöterveydenhuollossa siirrytään käyttämään uutta laatujärjestelmää (LaatuNet). Järjestelmän käyttöönotto sitoo resursseja suunnitelmallisesta valvonnasta.

Ympäristöterveydenhuollossa ohjausta ja neuvontaa annetaan yksittäiselle asiakkaalle puhelimitse, sähköpostilla sekä tarkastusten yhteydessä. Mikäli on tarvetta tiedottaa laajemmin, voidaan tiedottamiseen käyttää organisaation internetsivuja tai facebookia. Tarvittaessa otetaan yhteys organisaation viestintän yksikköön.

Toimijoiden ja kuluttajien neuvontaan ja ohjaukseen käytettävästä työajasta pidetään erillistä kirjanpitoa. Tiedot ohjaukseen ja neuvontaan käytetystä työajasta kootaan vuosittain.

7. VARAUTUMINEN ELINTARVIKKEIDEN AIHEUTTAMIIN VAARATILANTEISIIN

Ruokamyrkytysten hoito ja varautuminen häiriötilanteisiin on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontasuunnitelmassa.

Elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämistä varten on laadittu suunnitelma ja suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. **Kai- nuun ympäristöterveyspalvelujen ympäristöterveysjaosto on nimennyt selvitystyöryhmän epidemioiden selvittämistä varten 23.2.2023 § 14.** Häiriötilanteessa käytössä olevat resurssit kohdennetaan häiriötilanteen selvittämiseen.

Jos terveysvaarallista elintarviketta epäillä on olevan kuntayhtymän alueen valvontakohteessa, ryhdytään välittömiin toimenpiteisiin elintarvikkeiden

markkinoilta poistamiseksi. Markkinoilta poistamisessa noudatetaan Ruokaviraston ohjetta elintarvikealan toimijoille takaisinvedosta sekä ilmoittamisesta viranomaisille ja kuluttajille.

Euroopan komissio pitää yllä nopean hälytyksen järjestelmää (RASFF), jonka avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvikkeista ja rehuista. Elintarvikkeiden osalta selvitetään elintarvikkeen esiintymisen todennäköisyyttä alueella ennen valvontatoimenpiteiden suunnittelua.

8. SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN TOTEUTUMISEN SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti noin kerran kuukaudessa ympäristöterveydenhuollon vastuualuepalavereissa. Elintarviketiimin palavereissa voidaan arvioida valvontaresurssien ohjaamista tarkastuksilla havaittujen epäkohtien valvontaan tai suunnitella tarkastusten painottamista jollekin tietylle valvonnan sektorille.

Tarvittaessa tiimipalavereissa käydään läpi mahdollisten valvonta- ja näytteenottoprojektien tulokset sekä päätetään mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Aluehallintovirasto ohjaa ympäristöterveydenhuoltoa alueellaan ja arvioi kuntien ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallista valvontaa ja valvonnan järjestämistä. Tätä tehtävää aluehallintovirasto toteuttaa mm. arviointi- ja ohjauskäynneillä.

Arviointi- ja ohjauskäynnillä tarkoitetaan järjestelmällistä tarkastelua, jolla selvitetään valvontayksikön toiminnan lainsäädännön- ja suunnitelmienmukaisuutta. Käynnin tavoitteena on ohjata valvonnan laatua ja yhdenmukaisuutta yleisesti sekä edistää resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä kehittämällä valvonnan riskiperusteisuutta ja tehokkuutta. Arviointi- ja ohjauskäynneillä esitetyt asiat huomioidaan toimintaa kehitettäessä.

Elintarvikevalvonnan toteutuminen arvioidaan vuosittain ja raportoidaan VYHA-järjestelmän kautta aluehallintovirastolle.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosina 2020–2024

ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA

	toiminta	riskiluokka	tark/v	Kohdemäärä	Tarkastusaika	Suunnitelma vuosi		
						2022	2023	2024
Elintarvikkeiden valm. Ei maito/ liha/ kala/muna/ vilja-kasvis								
Juomien valmistus		3	2	0,5	2	3		
Makeisten valmistus		3	2	0,5	2	2		
Muu valmistus		3	2	0,5	11	3		
Pitkälle jalostettujen eläinperäisten tuotteiden valmistus		3	2	0,5				
Elintarvike kontaktimateriaalit								
Elintarvike kontaktimateriaalit		1	1	0,35	2	2		
Elintarvikkeiden kuljekset								
Elintarvikkeiden kuljetus		1	1	0,35	22	2		
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä		1	1	0,35	1	2		
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä		2	1	0,35		2		
Elintarvikkeiden pakastekuljetus		2	1	0,35		2		
Elintarvikkeiden myynti								
Elintarvikkeiden tukkumyynti		2	1	0,35	4	2		
Elintarvikkeiden vähittäismyynti		2-3	2-3	0,35-0,5	142	3		
Kuluttajan tuotteiden käsittely, eläimistä saatavat elintarvikkeet								
Ulkomyyntialue					10	2		
Elintarvikkeiden tarjoilu								
Grilli- tai pikaruokatoiminta		2	2	0,5	51	3		
Kahvilatoiminta		1	1	0,35	97	2		
Pubitoiminta		1	1	0,35	20	2		
Ravintolatoiminta		3	3	1	93	3		
Suurtalous. Keskuskeittiötoiminta		4	4	2	35	3		
Pitopalvelutoiminta		1	2	0,5	15	3		
Suurtalous. Laitoskeittiötoiminta (koulut, sairaalat, ym)		3	2	0,5	48	3		
Suurtalous tarjoilukeittiötoiminta		2	2	0,5	91	3		
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen								
Elintarvikkeiden pakastaminen		1	1	0,35	5	2		
Elintarvikkeiden pakkaaminen		1	1	0,35		2		
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi		1	1	0,35	1	2		
Muu elintarvikkeiden varastointi		1	1	0,35	6	2		
Kala-ala								
Kalajalosteiden valmistus		3	4-6	2-4	8	3		
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely		2	3-4	1-2	12	3		
Liha-ala								
Jauhelihan valmistus		2	3-6	1-4				
Leikkaamo		2	3-6	1-4				
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)		3	4-6	2-6	3	5		
Mekaaninen lihanerotus		2	3-6	1-4				
Muu liha-alan valmistus		3	4-6	2-6				
Pakkaaminen		2	3-6	1-4				
Pienteurastus		3	4-6	2-6				
Raakalihavalmisteiden valmistus		2	3-6	1-4				
Teurastus								
Maitoala								
Jauheiden valmistus		1	3-4	1-2				
Juuston valmistus		1-2	3-6	1-4				
Jäätelön valmistus		1-2	3-6	1-4	1	4		
Maitonesteiden valmistus		1	3-4	1-2				
Muu maitoalan valmistus		1	3-4	1-2				
Voin ja ravintorasvojen valmistus		1-2	3-6	1-4				
Muna-ala								
Munapakkaamo		1	3-4	1-2	1	3		
Munatuotteiden valmistus		2	3-4	1-2				
Vilja-kasviala								
Kasvis- marja- ja hedelmätuotteiden valmistus		3	2-3	0,5-1	18	3		
Leipomotuotteiden valmistus		3	2-3	0,5-1	12	3		
Muiden viljatuotteiden valmistus		3	2	0,5				
Myllytoiminta		2	1-2	0,35-0,5				
Pakkaamotoiminta, vähäistä kauppakunnostusta		1	1-2	0,35-0,5	5	2		
Ruoka- ja kahvileipien valmistus		3	2-3	0,5-1	8	3		
Vähäriskinen toiminta elintarvikehuoneistossa								
Vähäriskinen, Lihan käsittely		1	1	0,35	1	1		
Alkutuotanto								
Alkutuotannon tuotteiden kuljetus								
Hunajatuotanto					6			
Itujentuotanto				1				
Kalastus					34			
Lihantuotanto					80			
Maidontuotanto				0,2	102			
Munantuotanto				0,2	4	2		
Peltoviljely					183			
Puutarhaviljely, avomaa				0,3	56	2		
Puutarhaviljely, kasvihuone				0,2	1	2		
Sienimöt								
Siitosmunantuotanto								
Vesiviljely				0,2	9	2		

Ilmoitettuja elintarvikehuoneistoja 701
Laitoksia 16
Alkutuotannon kohteita, 475
josta säännöllisen valvonnan kohteita 205

Valvonta tarve vuosittain

397 +87 tarkastusta riippuen vaihteluvälistä
27 laitostarkastusta
57 tarkastusta

Lisäksi alkutuotannon tarkastuksia

481 minimissään tarkastusta/ vuosi

Suunnitelmallisen valvonnan ajankäyttö

1271 tuntia
0,77 htv

KAINUUN YMPÄRISTÖTERVEYSPALVELUT

Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

Hyväksytty ympäristöterveysjaostossa
xx.xx.2023 § xx

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. SUUNNITELMALLINEN VALVONTA	3
2.1 VALVONNAN HENKILÖSTÖVOIMAVARAT	3
2.2 SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN KOHTEET	4
3. VALVONNAN PAINOPISTEALUEET	5
4. TARKASTUSTEN MÄÄRITTELY JA VALVONNAN MAKSULLISUUS	6
5. TARKASTUSTEN SISÄLTÖ JA TARKASTUKSEEN KÄYTETTÄVÄ AIKA	7
5.1 TARKASTUSTEN SISÄLTÖ	7
5.2 TARKASTUKSEEN KÄYTETTÄVÄ AIKA	12
6. TARKASTUSTIHEYS JA RISKINARVIOINTI	12
7. NÄYTTEENOTTO JA KÄYTETTÄVÄT LABORATORIOT	13
7.1 VALVONTANÄYTTEET	13
7.2 LABORATORIOT, JOHON VALVONTA TUKEUTUU	14
8. MUUTOKSET SÄÄDÖKSISSÄ JA VIRANOMAISSOHJEISSA	14

LIITE 1 Terveystieteiden laitoksen mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosina 2020–2024

1. JOHDANTO

Kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Terveydensuojelulain tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennalta ehkäisy sekä todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden huonosta laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilmaongelmien seurauksena. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

Kunnan on laadittava ja hyväksyttävä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma (*kunnan valvontasuunnitelma*). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon terveydensuojelulaissa 4 a §:ssä tarkoitettu valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään elinympäristön terveyttä.

Suunnitelma on laadittu terveydensuojelulain (763/1994) 6 §:n mukaisesti terveydensuojelun valvontasuunnitelmaksi ja se koskee vuosien 2020–2024 suunnitelmallista valvontaa ja jota on päivitetty koskemaan vuotta 2024.

2. SUUNNITELMALLINEN VALVONTA

2.1 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Terveydensuojeluvalvontaa tehdään muiden tehtäväalueiden ohella terveystarkastajien työnjaon mukaisesti. Terveydensuojelun suunnitelmalliseen valvontaan käytetään vuosittain noin 0,5 htv.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi valvontasuunnitelmassa huomioidaan toiminnan kehittäminen ja muu terveydensuojelulain mukainen valvonta sekä siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Em. tehtäviin kuuluvat mm.:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen mm. kuntien valmiussuunnitelmien kanssa sekä häiriötilanteiden harjoittelu
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmäyhteistyö ja lausunnot muille viranomaisille
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana
- toiminnan kehittäminen.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita valvotaan yhteydenottojen perusteella. Nämä suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

Seuraavassa tuodaan esille paikallisia erityispiirteitä, jotka vaikuttavat muuhun kuin suunnitelmalliseen valvontaan käytettäviin resursseihin.

Ympäristöterveydellä tarkoitetaan myös sitä teoriaa ja niitä käytännön toimenpiteitä, joilla arvioidaan ja hallitaan ympäristössä olevia terveyteen vaikuttavia tekijöitä.

Voimavaroja on suunnattu vuosien aikana kaivostoimintaan liittyviin terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin. Näihin kuuluvat mm. sidosryhmäyhteistyö, lausuntojen antaminen ja terveydensuojelun asiantuntijana toimiminen. Kainuussa on myös voimakkaasti lisääntynyt tuulivoimahankkeiden suunnittelu, joka osaltaan vaatii ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arviointia ja johon työpanosta on kohdistettu yhä enemmän.

Kainuussa korostuu myös matkailuun liittyvät tehtävät. Matkailupaikkakunnilla tietyjä kohdetoimintoja on paljon. Erityisesti sesonkiaikana valvontatehtävät sekä valitukseen liittyvät tehtävät lisääntyvät, koska tapahtumiin liittyy paljon oheistoimintaa, jotka ovat terveysvalvonnan valvontakohteita. Sesongit ja suurtapahtumat vaikuttavat välillisesti myös kunnan perustoimintoihin. Riskinhallinta on merkittävässä roolissa, kun paikkakunnan väkiluku kasvaa lyhyellä ajalla merkittävästi.

Kainuun paikalliset valvontatarpeet vaikuttavat häiriötilannesuunnitelmien päivittämistarpeeseen. Etenkin epidemioihin varautuminen on tärkeää huomioiden edellä mainitut paikalliset valvontatarpeet.

2.2 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat ilmoitusvelvollisuuden alaiset huoneistot mm. koulut, päiväkodit, vanhainkodit, kokoontumishuoneistot (lasten ja nuorten kohteet) sekä uimahallit, kylpylät, liikuntatilat ja vedenjakelualueet. Kohteet on rekisteröity valtakunnalliseen VATI-järjestelmään, johon myös kaikki tarkastukset, näytteenotot, toimenpidepyynnöt jne. kirjataan. Kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa, eivät enää ole ilmoitusvelvollisia.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden soveltamisohjeeseen on tullut 2023 päivitys. Päivityksessä on rajattu, mitkä kohdetyypit ja toiminnot kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta, käsittelee ilmoituksen ja tekee tarvittaessa 45 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen. Ilmoituksesta on tarvittaessa annettava tieto huoneiston sijaintipaikan rakennusvalvontaviranomaiselle.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jos ilmoitusvelvollisuuden soveltamisohjeessa mainitut ehdot täyttyvät. Viranomaisen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Ilmoituksen käsittelystä voi periä terveydensuojelulain mukaisen maksun. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voidaan tehdä tarkastus ainoastaan, mikäli epäillä vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastuksen tekemiseen on oltava kunnan terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tiloja ei käytetä vakituiseen asumiseen. Nämä tilat voivat siten kuulua myös suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelulakiin on 2022 alusta tuotu asiakirjatarkastuksen käsite. Sillä tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa tilassa. Asiakirjatarkastus vastaa laajuudeltaan valvontakohteessa tehtävää tarkastusta ja siitä tehdään myös oma tarkastuskertomus. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastuksen tulisi kohdistua tiettyä asiaa tai asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen. Asiakirjatarkastuksia ovat esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan harjoittajan antaman selvityksen tarkistaminen. Lisäksi asiakirjatarkastuksia tehdään vesilaitosten valvonnassa mm. valvontatutkimusohjelmien päivityksessä, riskinarvioinnin ajantasaisuuden tarkastelussa ja näytteenotto-suunnitelmien päivityksessä. Asiakirjatarkastuksilla ei kuitenkaan tarkoiteta esimerkiksi viranomaisen antamaa ohjausta ja neuvontaa tai lausuntojen antamista.

3. VALVONNAN PAINOPISTEALUEET

Valvira on valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa vuosille 2020–2024 määrittänyt painopisteet seuraavasti:

Kohde	Terveydensuojelun painopisteet (2020–2024)
Omavalvonnan tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa. • Voidaan toteuttaa tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa, oh-

	<p>jauksessa ja koulutuksissa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen.
Elinympäristöterveyden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Elinympäristöterveyden edistäminen osana kuntien strategia- ja hyvinvointityötä. • Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy mm. viranomaisten yhteistyönä (rakennusvalvonta, kaavoitus, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, ELY-keskus, alkoholivalvonta, terveydenhuolto, työsuojelu, kunnan ja AVI:n sosiaalihuollon valvontaviranomaiset). • Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen (eri viranomaiset, laitokset, kuntien johto jne.) sekä valmiusharjoitukset.

Ohjelmakaudella valvontaa painotetaan Valviran esittämille painopistealueille. Terveysuojeluviranomaisen tehtävänä on valvonnassa varmistaa, että toimija on tietoinen oman toimintansa riskeistä ja niiden hallintakeinoista. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastukset, valvontakohteet ja niiden lukumäärä on esitetty liitteessä (liite 1). Vuoden 2024 alusta alkaen Puolanka ei kuulu Kainuun ympäristöterveyspalveluihin. Puolangan terveydensuojelulain mukaisia valvontakohteita on n. 20.

4. TARKASTUSTEN MÄÄRITTELY JA VALVONNAN MAKSULLISUUS

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoite on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai -vaaraa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joista johtuen terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, annetaan haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset.

Ympäristöterveydenhuolto valvoo terveydensuojelulain tarkoittamia kohteita suunnitelmallisesti tekemällä tarkastuksia ja uusintatarkastuksia sekä ottamalla näytteitä. Nämä säännöllisen valvonnan toimenpiteet ovat maksullisia.

Terveydensuojelulain muutos hyväksyttiin loppuvuodesta 2021 ja se tuli voimaan 2022 alusta. Laissa tarkennettiin ilmoitusvelvollisuutta ja valvonnan maksullisuutta, mutta lisäksi tuotiin kokonaan uusi vuosittainen valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Näitä ovat esimerkiksi toiminnanharjoittajalle tarjottava omavalvonnan tuki, koulutus ja terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävä asiantuntija-apu toiminnan suunnittelun yhteydessä. Lisäksi maksulla katetaan muun muassa talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen sekä esimerkiksi vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvä työ.

Uusi maksu tukee terveyshaittojen ennaltaehkäisyä ja valvontatoiminnan kehittämistä sekä valvontakeinojen monipuolistumista, mutta lakimuutoksen tarkoituksena on silti ennen kaikkea kattaa nykyistä maksutonta valvontatyötä. Maksuksi on määritelty 150 euroa. Eräät toiminnanharjoittajat, joiden toiminta on pienimuotoista, on jätetty maksuvelvollisuuden ulkopuolelle.

5. TARKASTUSTEN SISÄLTÖ JA TARKASTUKSEEN KÄYTETTÄVÄ AIKA

5.1 Tarkastusten sisältö

Tarkastus

Tarkastus on säännölliseen valvontaan kuuluva ennalta sovittu tarkastus. Tarkastuksella selvitetään, harjoitetaanko tarkastettavassa kohteessa elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa siten, ettei siitä synny terveyshaittoja. Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti näytteenottoa ja mittauksia.

Toiminnanharjoittajalle lähetetään tarvittaessa ennakolta tieto tulevasta tarkastuksesta ja siinä mahdollisesti tarvittavista asiakirjoista. Asiakirjat voidaan pyytää toimittamaan valvontaviranomaiselle ennen tarkastusta.

Tarkastusten sisällöt määritellään valvontakohdetyyppien mukaan tarkemmin laatukäsikirjan työ- ja tarkastusohjeissa, joissa otetaan huomioon oleelliset terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

Valvontakohdetyypin tarkastusten yleinen sisältö

Kohdetyypit	Tarkastuksella huomioidaan
<p>Majoitustoimintaan tarkoitettu tila</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hotelli, hostelli (retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli ja muut vastaavat), huoneistohotelli, motelli ja matkustajakoti • Lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitushuoneisto • Majoituskasarmi • Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila (aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja, vastaanottokeskus sekä muut vastaavat) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ yleinen siisteys, siivousohjelma ja välineet ✓ rakenteiden ja pintojen kunto ja ylläpito ✓ varustelutaso ✓ majoitustilat, yleiset tilat, käymälät ja pesu- ja saunatilat ✓ sisäilman laatu ja ilmanvaihto ✓ toiminnan aiheuttama melu ✓ asiakasmäärät ✓ tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ✓ harjoitettavan toiminnan laatu ✓ käytettävän talousveden laatu ✓ jätehuollon järjestelyt

<p>Yleinen uimahalli, uima-allas, uimala tai kylpylä</p> <ul style="list-style-type: none"> • uimahalli • uima-allas, uimala • kylpylät ja vesipuistot 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ henkilöstön allasvesihygieeninen osaaminen ✓ valvontatutkimusohjelma ja sen toteuttaminen ✓ tulosten ja poikkeamien raportointi terveydensuojeluviranomaiselle ✓ onko poikkeamien johdosta ryhdytty toimenpiteisiin ✓ allasveden laatuvaatimusten täyttymisen seuranta ✓ ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä ✓ vedenpuhdistuslaitteiden toiminta, niiden huolto ja käyttötarkkailu ✓ ilmanvaihto ja sisäilman laatu ✓ yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt ✓ sauna- ja pesutilat ✓ kalusteiden ja pintojen kunto ✓ jätehuollon järjestelyt ✓ kemikaalien käsittely ja varastointi ✓ asiakasmäärät ja kirjanpito niistä
<p>Yleinen uimaranta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asetuksen (177/2008) mukainen uimaranta • muu yleinen uimaranta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ uimarannan siivous ja jätehuolto ✓ yleiseen käyttöön tarkoitetut käymälät ja pukeutumistilat ✓ ovatko vedenlaatutulokset asiakkaiden nähtävillä ilmoitustaululla ✓ kieltotaulu, jolla kielletään koirien ja muiden kotieläinten oleskelu uimarannalla ✓ riskit uimaveden laadulle ✓ kävijämäärät ✓ asetuksen (177/2008) mukaiselle uimarannoille uimavesiluokitus ja uimavesiprofiili ✓ tiedottaminen ✓ jätehuollon järjestelyt ✓ erityistilanteisiin varautuminen
<p>Koulu tai oppilaitos</p> <ul style="list-style-type: none"> • peruskoulu • lukio, yliopisto, kansalaisopisto 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä

<ul style="list-style-type: none"> keskiasteen eril. oppilaitokset 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito ✓ siivousohjelma ja -välineet ✓ käymälät ✓ pesu- ja pukeutumistilat ✓ valaistus ✓ sisäilman laatu ja ilmanvaihdon riittävyys ✓ tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ✓ harjoitettavan toiminnan laatu ✓ käytettävän talousveden laatu ✓ toiminnan aiheuttama melu ✓ pöly ja haju ✓ kemikaalien käsittely ja säilytys ✓ jätehuollon järjestelyt, piha-alueet ✓ oppilasmäärät ja tilojen riittävyys oppilasmäärään nähden
<p>Päivähoitopaikat, lasten- tai ryhmäperhepäiväkodit, esiopetustilat</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito ✓ siivousohjelma ja -välineet ✓ käymälät ✓ pesu- ja pukeutumistilat ✓ vaatteiden käsittely ✓ valaistus ✓ ilmanvaihto ✓ sisäilman laatu ✓ tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ✓ käytettävän talousveden laatu ✓ melu ✓ jätehuolto ✓ lapsimäärät ja tilojen riittävyys lapsimäärään nähden
<p>Vanhainkodit, palvelutalot ja muut asumispalvelut</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ yleinen siisteys ja rakenteiden kunto ja ylläpito ✓ siivousohjelma ja -välineet ✓ käymälät

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pesu- ja pukeutumistilat ✓ valaistus ✓ ilmanvaihto ✓ sisäilman laatu ✓ tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ✓ käytettävän talousveden laatu ✓ melu ✓ jätehuolto ✓ piha-alueet ✓ asiakasmäärät
Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely tai -hoitopaikka, solarium	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ harjoitettavan toiminnan laatu ✓ toiminnan jatkuvuus ✓ toiminnan mahdollisesti aiheuttamat haitat (melu, pöly, haju) ✓ yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt ✓ välineiden siisteys ja puhdistus ✓ käsihygienia ✓ työvaatteet ✓ pesu- ja pukeutumistilat ✓ käymälät ✓ rakenteiden ja pintojen kunto ja huolto ✓ ilmanvaihdon riittävyys ✓ tilojen soveltuminen käyttötarkoitukseen ✓ käytettävän talousveden laatu ✓ kemikaalien käsittely ja säilytys ✓ jätehuollon järjestelyt ✓ saako asiakas tarvitsemiaan erityistietoja ja ohjeita
Yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila tai sauna .	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus sekä huolto ja ylläpito ✓ ilmanvaihto ✓ siivousjärjestelyt ✓ pesu- ja pukeutumistilat ✓ käymälät ✓ jätehuolto
Talousvettä toimittavat laitokset • EU-vesilaitokset	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä teh-

<p>(vedentoimitus > 1000 m³/d tai väh. 5000 käyttäjää)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muut vesilaitokset (veden toimitus 10–1000 m³/d tai 50 – 5000 käyttäjää) 	<p>tyä päätöstä</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ valvontatutkimusohjelma ja sen toteutumisen sekä tutkimustulosten arviointi ✓ henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen ✓ vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus ✓ häiriötilannesuunnitelmat ja varautuminen ✓ desinfiointi ja/tai sen valmius ✓ laitoksen suorittama käyttötarkkailu ✓ tilojen siisteys ja kunto ✓ vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto sekä niiden kunnon seuranta ✓ saneeraaminen ✓ kemikaalien käyttö ja varastointi ✓ vedenlaadusta tiedottaminen ✓ riskien arviointi ja hallintatoimenpiteiden vienti toimintaan ja ohjeisiin
<p>Talousvettä toimittavat laitokset</p> <ul style="list-style-type: none"> • alle 50 käyttäjää tai talousvettä tuotetaan alle 10 m³ päivässä • muu (401/2001) asetuksen mukainen kohde 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta ja mahdollisesti siitä tehtyä päätöstä ✓ omavalvonta ✓ onko aikaisemmilla tarkastuksilla havaitut epäkohdat korjattu ✓ soveltaen samat kuin yllä ✓ toiminnan laajuus (elintarvikealan yritykset, julkinen tai kaupallinen toiminta)

Uusintatarkastus

Säännölliseen valvontaan liittyvä uusintatarkastus voi olla ennakolta sovittu tai ennalta ilmoittamaton. Uusintatarkastuksella varmennetaan, että tarkastuksella havaitut puutteet on korjattu. Uusintatarkastus voi olla myös esim. tarvittavan asiakirjan pyytäminen nähtäväksi, jos siinä on aiemmin ollut puutteita.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus eli tarkastuspöytäkirja, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan, vaikka asiat kohteessa olisivatkin kunnossa. Tehdyt tarkastukset ja valvontatoimet kirjataan VATI-ohjelmaan.

5.2 Tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan arvioimiseksi otetaan huomioon myös tarkastuksen valmisteluun ja pöytäkirjan laatimiseen käytetty aika. Voimavarojen suunnittelussa otetaan huomioon myös matka-ajat, sillä Kainuussa on pitkät välimatkat, kun valvontaa tehdään maakunnallisesti. Matkat valvontakohteeseen ja takaisin eivät kuitenkaan sisälly tarkastukseen käytettävään aikaan.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. kohteen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin on varattava aikaa vähintään kaksi tuntia, mutta vaativimmat kohteet vaativat jopa yhden tai useamman henkilötyöpäivän. Suunnitelman tarkastusajat vastaavat pääasiassa Valviran arvioimia aikoja. Joissakin tarkastuskohderyhmissä tarkastusaika on pienempi. Se perustuu kertyneeseen kokemukseen tarkastusajoista.

6. TARKASTUSTIHEYS JA RISKINARVIOINTI

Terveysuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan. Riskiluokkien perusteella määritetään valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on oltava kuitenkin vähintään 0,2 (=tarkastus viiden vuoden välein).

Koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava joka kolmas vuosi (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 16 ja 17 §:t) ja ne on tarkastettava eri tahojen kanssa yhteistyössä (valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011, 12 §).

Valvontakohteiden ja valvontakohtetyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveystieteen toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla. Arviointi perustuu kokemukseräiseen tietoon valvontakohteiden ja valvontakohtetyyppien toiminnan laadusta, laajuudesta, olosuhteiden asianmukaisuudesta ja käyttäjäryhmästä.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat mm.:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu)
- Aikaisemman valvonnan tulokset (onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty)
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveystietoa aiheuttavat tekijät

Terveysvalvonnassa kohteiden tarkastustiheyden määrittelyn pohjana on käytetty Valviran valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa vuosille 2020–2024 määritettyä tarkastustiheyttä. Riskinarviointia on tehty kohdekohtaisesti suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä.

Tarkastustiheksiin on tullut muutoksia aiempiin vuosiin siten, että kokoontumistilat (lasten ja nuorten kohteet) sekä kosmetologiset huoneistot, yleiset saunat ja liikuntatilat voidaan tarkastaa hieman harvemmin (muutos esim. kolmesta vuodesta neljään tai neljästä vuodesta viiteen). Tarkastustiheydet ovat esitetty kohdetyypeittäin liitteessä (liite 1).

Riskinarvioinnin perusteella tarkastustiheyden vähentämisen perusteena ovat olleet mm. seuraavat asiat:

- kuntakohtaisten sisäilmatyöryhmien toiminnan käynnistyminen
- erityisryhmien kohteissa ei ole esiintynyt terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä
- toiminnanharjoittajan asenne sekä asiantuntemus on ollut hyvä ja korjaavia toimenpiteitä on tehty, myös jälkiseurantaa on tehty
- vähäinen asiakkaiden määrä.

Verkkoalustoilla tarjottavissa pienimuotoisissa lyhytaikaisissa majoitukseen tarjottavissa huoneistoissa suunnitelmallista valvontaa voidaan terveydensuojeluviranomaisen harkinnan mukaan toteuttaa muutoinkin kuin tarkastuksin. Näitä keinoja voivat olla esimerkiksi toiminnanharjoittajien omavalvonnan tuki ja terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävä asiantuntija-apu toiminnan suunnittelun yhteydessä. Lisäksi kohdekohtaisen riskinarvioinnin tai satunnaisen otannan avulla voidaan kohdentaa tarkastustoimintaa rajattuun ryhmään kohteita.

7. NÄYTTEENOTTO JA KÄYTETTÄVÄT LABORATORIOT

7.1 Valvontanäytteet

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteenottoon ja näytteiden analysointiin laboratoriossa. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit.

Talousvesi ja uimavesi

- Talousveden osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:
 - STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
 - STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.
- Uimavesien osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

1. Allasvedet

- STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista.

2. Uimarantavedet

- STM:n asetus yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (177/2008)
- STM:n asetus pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (354/2008).

Terveysvalvontaviranomainen joko ottaa näytteet itse tai varmistaa muun näytteenottajan pätevyyden. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet.

7.2 Laboratoriot, johon valvonta tukeutuu

Laboratoriopalveluissa tukeudutaan akkreditoituun Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy:n laboratorioon, jolla on Ruokaviraston hyväksyntä. Laboratoriolla on käytössä sähköinen analyysitietojen siirtopalvelu, jolla näytetulokset saadaan siirrettyä suoraan VATI-tietojärjestelmään.

Sisäilma-, materiaali- ja pintanäytteet tutkitaan Ruokaviraston hyväksymissä laboratorioissa, hyväksytyillä menetelmillä.

8. MUUTOKSET SÄÄDÖKSISSÄ JA VIRANOMAISOHJEISSA

Radonvalvonnan käytännöt

Säteilylain (859/2018) mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta. Säteilylain muutoksen yhteydessä asunnon ja muun oleskelutilan radonpitoisuuden viitearvoksi asetettiin 300 Bq/m³. Uuden rakennuksen suunnittelun ja toteutuksen viitearvo on 200 Bq/m³ (STMa 1044/2018).

Säteilylain 156 §:n mukainen selvitysvelvollisuus koskee tiloja, jotka sijaitsevat säteilylain 155 §:n 1 mom. 1 - 3 kohdassa tarkoitettussa paikassa. Tyypillisesti tällaisessa tilassa (julkiset kokoontumistilat tai pitkäaikaiseen oleskeluun tarkoitettut tilat) henkilömäärä on tilojen kokoon nähden asuntoja suurempi ja niissä oleskelee muitakin kuin työntekijöitä (esim. päiväkodit, koulut, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja vastaanottokeskukset). Näissä tiloissa toimijan on tehtävä mittaukset (SäL 156 §).

Terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia toimijoita pyydetään selvittämään sisäilman radonpitoisuus. Erityisesti lasten osalta altistu-

misen rajoittaminen on tärkeää, koska säteilyannos kertyy elimistöön koko eliniän ajan.

Talousveden (STMa 1352/2015) radonpitoisuuden ollessa 300–1000 Bq/l, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on harkittava korjaavien toimenpiteiden tarpeellisuus riskinarvioinnin perusteella. Jos talousveden radonpitoisuuden laatuvaatimuksen enimmäisarvo (1000 Bq/l) tai viitteellinen vuosiansa (0,10 mSv) ylittyy, korjaavat toimenpiteet ovat säteilyturvallisuussyistä aina välttämättömiä.

Tällöin STUK antaa tarvittavat määräykset säteilyaltistuksen rajoittamiseksi (SäL 154 §, 177 § § SäA 1044/2018, 25 §). Pienten talousvettä toimittavien laitosten valvonnassa (STMa 401/2001) on huomioitava, että radonin enimmäispitoisuus on laatusuositus. Tällöin valvonnasta vastaa kunnan terveydensuojeluviranomainen. Terveydensuojeluviranomainen voi tarvittaessa olla yhteydessä STUK:in, joka auttaa mm. riskinarvioinnissa.

Valvira ja STUK päivittävät terveydensuojelun radonvalvontaohjeistusta. Ohjeistuksella pyritään yhdenmukaistamaan valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä kehittämään yhteistyötä STUK:n ja terveydensuojeluviranomaisen välillä.

Muut muutokset

Vuoden 2022 tupakkalain muutoksessa tupakointikiellot laajenivat koskemaan myös yleisiä uimarantoja ja leikkikenttiä. Tupakointikieltojen valvonta tehdään terveydensuojelulain nojalla tehtävien tarkastusten yhteydessä.

Ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmä Vatin käyttöönoton jälkeen käynnistynyt Vati2-jatkohanke päättyi kesäkuussa 2022. Vati-järjestelmää on kehitetty hankkeessa etenkin talousveden näytteenoton osalta ja merkittäviä lisäyksiä ovat uimavesiraportoinnin valmistuminen ja ilppa-ilmoituspalvelun käyttöönotto.

Valviran viime vuosien ohjeita sekä uusimmat ohjeet:

- Talousvesiasetuksen soveltamisohje, [Valviran ohje 5/2020](#). Muun muassa säteilylain mukaiset tehtävät on tarkistettu terveydensuojeluviranomaisen muuttuneiden tehtävien osalta.
Ohjeen liitteenä on talousvesiasetus, juomavesidirektiivi ja valvontatutkimusohjelmamalli, jota uudistettiin vuonna 2019 sekä näytteenottosuunnitelmamalli (18.6.2020).
- Ohje asunnon terveyshaitan selvittämisprosessiin, [Valviran ohje 7/2020](#).
- Asumisterveysasetuksen soveltamisohje osa III (pdf), päivitetty 8.10.2021
- Asumisterveysasetuksen soveltamisohje osa IV (pdf), päivitetty 19.2.2020
- Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden soveltamisohje (**päivitys 15.5.2023**)
- Toimintatavat talousveden laadun turvaamiseksi:
 - tautia aiheuttavat mikrobit (päivitetty 1.7.2022)
 - haitalliset aineet (päivitetty 1.7.2022)

- Ohje liikenteen elinympäristöterveysvaikutusten arviointiin (päivitetty 28.9.2022)
- Ohje tuulivoiman elinympäristöterveysvaikutusten arviointiin (18.10.2022)
- [Puun pienpolton savuhaittatapausten käsittely \(20.9.2022\)](#)
- [Ohje rakennusten vesilaitteistojen legionellabakteerien ja lyijyn veden laadun riskinarviointiin ja ennaltaehkäisyyn \(16.1.2023\)](#)
- [Terveysturvallisuuslain mukainen perusmaksuvelvollisuus \(12.6.2023\)](#)

Terveysturvallisuuslain 2022 alusta voimaan tullessa muutoksessa uimahalleja ja vastaavia koskeva ilmoitusvelvollisuus ei ole muuttunut. Yksittäiset yleiset altaat eivät ole olleet, eivätkä ole muutoksen jälkeenkään, ilmoitusvelvollisia kohteita. Kuitenkin 29 §:n nojalla viranomaisen on valvottava säännöllisesti myös yleisten altaiden vedenlaatua. Mikäli yleinen allas ei ole jonkin ilmoitusvelvollisen toiminnan oheistoiminta ja siten valvonnan piirissä, Valvira suosittelee pyytämään yleisistä altaista ilmoituksen terveysturvallisuuslain 13 §:n 6 kohdan perusteella. Näin viranomaisen voi valvoa säännöllisesti näiden altaiden vedenlaatua lain (TsL 29 §) vaatimusten mukaisesti. Tällaisiin kohteisiin ei tarvitse kohdistaa muuta säännöllistä olosuhdevalvontaa.

Suunnitelmallinen valvonta 2020 - 2024										
Suunnitelmallisen valvonnan kohdeyytit		Riskiluokka	Tarkastustiheys / vuosi	Kohdemäärä	Tarkastuksen kesto	Suunnitelman vuosi				
Toimintaluokka	Toimintatyyppi					2020	2021	2022	2023	2024
Talousveden toimittaminen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)					2020	2021	2022	2023	2024
	EU- raportoitava vedenjakelualue, veden toimitus vähintään 1000 m3 päivässä tai vähintään 5000 henkilölle	3	1	4	8	4	4	4	4	4
	Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 -999m3 päivässä tai 50 -4999 henkilölle	3	1 (0,5*)	23	8	11	12	11	12	11
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)									
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus <10 m3/ vrk tai alle 50 henkilölle	2	0,5 (0,3*)	31	6	11	10	10	11	10
Veden toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnan harjoittaja)	3	1	0						
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	2-1	0,25	23	4	5	6	6	6	5
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	2	0,3	57	8	19	19	19	19	19
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asunnot, kasarmit jne.	2-1	0,2	109	4	21	22	22	22	22
Kauneudenhoitoa ja ihonkäsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2-1	0,25	50	3	13	12	13	12	13
	Solarium	2	0,2	1	3	3			1	
Sosiaalihuollon palvelut	Lasten päiväkodit ja vastaavat	2	0,3	70	5	23	24	23	24	23
	Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	2	0,3	6	4	2	2	2	2	2
	Vanhainkodit ja vastaavat	2	0,3	29	5	10	10	9	10	10
	Muut sosiaalialan yksiköt	2	0,3	55	5	19	18	18	19	18
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	2	1	4	2	4	4	4	4	4
	Pienet yleiset uimarannat	2	1	29	2	29	29	29	29	29
	Yleiset altaat, uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas	3	1	15	2	15	15	15	15	15
	Yleiset saunat	2	0,5	1	2	1		1		1
	Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosalit tai muu yleinen liikuntatila	1	0,2	33	2	7	6	7	6	7

* jos vain jakelua

Valvontakohteiden kokonaismäärä	540 kpl
Valvontatarve vuosittain	195 tarkastusta/v
Suunnitelmallisen valvonnan ajankäyttö keskusviraston ohjeen mukaan	860 h/v (0,5 htv)

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittävät, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastustiheys:

2 kaksi kertaa vuodessa
 1 kerran vuodessa
 0,5 joka toinen vuosi
 0,3 kerran kolmessa vuodessa
 0,25 kerran neljässä vuodessa
 0,2 kerran viidessä vuodessa

KAINUUN YMPÄRISTÖTERVEYSPALVELUT

Tupakkalain valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

Hyväksytty ympäristöterveysjaostossa
xx.xx.2023 § xx

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
1.1 KUNNAN VALVONTAVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT	3
1.2 VALVONNAN SUUNNITTELUVELVOITE	4
2. SUUNNITELMALLINEN VALVONTA	4
2.1 SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN VOIMAVARAT	4
2.2 VALVONNAN MAKSULLISUUS	4
2.3 SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN KOHTEET OHJELMAKAUDELLA 2020 - 2024	5
2.4 SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN PAINOPISTEALUEET	7
3. TARKASTUSTEN MÄÄRITTELY JA SISÄLTÖ	8
3.1 TARKASTUSTEN MÄÄRITTELY	8
3.2 TARKASTUSTEN SISÄLTÖ	9
4. VALVONTAPROJEKTIT JA NÄYTTEENOTTO	9
4.1 VALVONTAPROJEKTIT JA NÄYTTEENOTTO	9
5. VALVONTAKOHTEIDEN RISKINARVIOINTI JA TARKASTUSTIHEYS	10
5.1 VALVONTAKOHTEIDEN TARKASTUSTIHEYS, RISKINARVIOINTI JA TARKASTUKSEEN KESKIMÄÄRIN KÄYTETTÄVÄ AIKA	10

LIITE 1 Tupakkalain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuosina
2020–2024

1. JOHDANTO

1.1 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Tupakkalaissa (549/2016) säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään tupakointia vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja haittojen syntymistä, joita tupakointi voi aiheuttaa tai joiden syntymisalttiutta se lisää. Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Edellä mainitun tavoitteen saavuttamiseksi tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Kunnan tupakkavalvontaviranomaisten tehtävistä on säädetty tupakkalaissa (549/2016). Lain 8 § 1 momentin mukaan, kunnan tulee valvoa:

1. tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
2. tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
3. tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Kunnan nikotiinivalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty lääkelaisissa (395/1987). Lain 54 c § 1 mukaan kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2009 alkaen. 2016 voimaan tuleen tupakkalain myötä nikotiininesteiden myynti sallittiin Suomessa. Nikotiininesteiden myynti on luvan varasta ja niiden myynti on yhdistetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntiin.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin kohteet on rekisteröity keskitettyyn valtakunnalliseen kohdetietojärjestelmään VATI. Toimija voi hakea tai päivittää nykyistä tupakointituotteiden myyntilupaa sähköisesti Valviran sähköisen ilmoitusohjelman kautta, josta ilmoitus ohjautuu sähköisesti valvontayksikön käsiteltäväksi.

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2006 alkaen. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin luvan varaisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupien käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä.

Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin

poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Tupakka- ja nikotiinivalvonnan pääpaino on tupakka- ja lääkelain asiantuntija- ja neuvontatehtävissä, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupien käsittelyssä, tukkumyynti- ja nikotiinilupien käsittelyssä, luparekisterin ylläpidossa sekä tupakka- ja nikotiinivalvonnan valituksissa, jotka koskevat esimerkiksi tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakkatuotteiden mainontaa ja myyinnedistämistä sekä tupakointikieltojen tai rajoitusten rikkomista.

1.2 Valvonnan suunnitteluvaihto

Tupakkalain 84 §:n 1 momentin mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuolto on huomionnut tässä valvontasuunnitelmassa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) vuosille 2020–2024 laatiman valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman **ja sen päivitys vuosille 2023–2024**.

Valvontasuunnitelmaan kirjataan tupakkalain mukainen valvonta, joka on mahdollista suunnitella etukäteen. Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi:

- tupakointitilalliset ravintolat ja ravitsemisliikkeet
- tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat.

2. SUUNNITELMALLINEN VALVONTA

2.1 Suunnitelmallisen valvonnan voimavarat

Tupakkalain valvontaa ei ole keskitetty, vaan tarkastajat tekevät tupakkalain mukaisia tarkastuksia omissa valvontakohteissaan. Tupakkalain valvontaan on varattu 0.1 htv. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tupakkavalvontaan varataan aikaa myös muihin tupakkavalvonnan tehtäviin, kuten lupakäsittelyihin, valitusten käsittelyyn ja neuvontaan.

Suunnitelmallista valvontaa tehdään pääsääntöisesti muun lain perusteella tehtävän suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä.

2.2 Valvonnan maksullisuus

Tupakkalain mukainen valvonta on maksullista. Valvontaa koskevat maksut perustuvat

- myyntiluvan tai -ilmoituksen käsittelyyn
- myyntiluvan haltijaan tai -ilmoituksen tekijään kohdistuvaan vuosittaiseen valvontamaksuun.

Tupakkalain mukaan kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun toimijoilta, joille on myönnetty tupakan vähittäismyyntilupa tai toimijoilta, jotka ovat tehneet tukkumyynti-ilmoituksen. Valvontamaksu on 500 euroa jokaista myyntipistettä kohden, jos myynnissä on vain tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä. Jos myynnissä on molemmat tuoterhyhmät, valvontamaksuna peritään oma vuosimaksu molemmista tuoterhyhmistä. Muu tupakkalain mukainen valvonta on maksutonta.

Kaikki tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katetaan vuosittaisista myynnin valvontamaksuista saaduilla tuloilla.

2.3 Suunnitelmallisen valvonnan kohteet ohjelmakaudella 2020–2024

Viimeisin tupakkalain muutos tuli voimaan toukokuussa 2022. Lakiin lisättiin mm. niin kutsuttu plain packaging -säätely, jolla yhdenmukaistetaan tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia sekä ulkoasua. Lisäksi tupakointikieltoja laajennettiin koskemaan lasten leikkikenttiä sekä yleisiä uimarantoja (ns. EU-uimarannat, joilla on huomattava määrä käyttäjiä). Valvonnan näkökulmasta merkittävänä muutoksena voidaan pitää tuotevalvontavastuun laajentumista koko myyntiketjulle sekä vuotuisiin myyntimääriin perustuvaa Valviralle maksettavaa valvontamaksua tuoteilmoitusvelvollisilta valmistajilta ja maahantuojilta.

Nykyisin savukkeita ja kääretupakkaa koskeva tunnusomaista tuoksujen ja makujen kieltoa on laajennettu koskemaan kaikkia tupakkatuotteita. Samalla kiellettiin ns. makukortit.

Tupakkalaisissa on tiukennettu sisätilojen määritelmää, jolloin terassitupakointi muuttui aiemmasta. Uimarantojen ja leikkikenttien tupakointikieltojen valvomisen ja ohjeistaminen tulee lisäämään suunnitelmallisen valvonnan valvontatarvetta ohjelmakauden loppuun saakka.

Osa tupakkalain muutoksista tuli voimaan heti, osa siirtymäajan jälkeen. 2021 tuli voimaan kertamuvidirektiivi (jäljempänä SUP- direktiivi). SUP- direktiivin myötä tupakkatuotteiden ja erikseen myytävien suodattimien vähittäismyyntipakkauksissa tulee olla direktiivin mukaiset pakkausmerkinnät. Tupakkatuotteissa olevat ja niiden kanssa käytettäväksi tarkoitetut suodattimet sisältävät muovia ja ovat tutkimuksien mukaan merenrannoilla yleisimmin tavattu roska. SUP- direktiivi lisää pakkausmerkintöjen valvontatarvetta entisestään. SUP-direktiivi ja sen nojalla annettu kansallinen säätely edellyttää useita toimia, joilla pyritään ehkäisemään tupakantumppien aiheuttamaa roskaamista.

Lääkealan turvallisuus ja kehittämiskeskus Fimean tuoreen arvion mukaan tiettyjä nikotiinipussivalmisteita ei voida enää luokitella lääkkeiksi.

Nikotiinipusseilla tai nikotiininuuskalla viitataan yleisesti nikotiinia sisältävään ja annospusseihin pakattuun tuotteeseen, joka ei kuitenkaan sisällä tupakkaa. Nikotiinipussit täyttävät pääsääntöisesti tupakkalain tupakan vastikkeen määritelmän, eli pääsääntöisesti nikotiinipusseihin sovelletaan tupakkalakia. Tupakan vastikkeella tarkoitetaan käytötarkoitukseltaan tupakkatuotetta vastaavaa

tuotetta, joka ei sisällä tupakkaa. Kunkin nikotiinipussin yksilölliset ominaisuudet määrittävät, onko kyseessä tupakan vastike ja mitä lakia siihen sovelletaan.

Tupakkalain lisäksi nikotiinipusseihin ja niiden myyntiin voi liittyä muutakin toiminnassa huomioitavaa lainsäädäntöä. Elinkeinonharjoittajan tulee tuntee toimintaansa ja myymiinsä tuotteisiin sovellettava lainsäädäntö. Tupakkalakia ei sovelleta lääkelain piirissä oleviin tuotteisiin eikä tuotteisiin, joihin sovelletaan huumausainelakia tai jotka katsotaan lääkinnällisiksi laitteiksi. Jos nikotiinipussituotteelle on esimerkiksi myönnetty lääkelain mukainen lupa, tuotteeseen ei sovelleta tupakkalakia.

Tupakkalaki ei sisällä maahantuontia koskevia rajoituksia tupakan vastikkeille. Asiassa on kuitenkin hyvä huomioida, että sosiaali- ja terveysministeriössä on jo aloitettu tupakkalain muutoksen valmistelu. Valmistelun pohjana käytetään Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotusta, että jatkossa nikotiinipusseja koskisi sama sääntely kuin perinteistä nuuskaa. Käytännössä tämä tarkoittaisi myyntikieltoa sekä maahantuontia koskevia rajoituksia.

Tupakkalaissa tupakan vastikkeiden valmistajalla tai maahantuojalla ei ole tuotteita koskevaa niin kutsuttua ennakoilmoitusvelvollisuutta Valviralle, vastaavasti kuin esimerkiksi tupakkatuotteilla ja sähkösavukkeilla on. Tupakan vastikkeiden vähittäismyynti Suomessa ei myöskään edellytä myyntiluvan hakemista kunnalta, eikä tukkumyynti edellytä ilmoituksen tekemistä kunnalle.

Tällä hetkellä tupakan vastikkeiden myynti on rajoitetusti sallittua. Tuotteita ei saa elinkeinotoiminnassa myydä tai luovuttaa alle 18-vuotiaalle, ja niiden myynnissä on noudatettava omavalvontaa, eli myyjällä on velvollisuus valvoa myynnin ikärajojen noudattamista tehokkaasti. Tuotteita koskevat myös esilläpitokielto sekä markkinointikielto, mikä tarkoittaa sitä, että kaikenlainen nikotiinipussien myynnin edistäminen on kielletty.

Suunnitelmallisen valvonnan piiristä on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Suunnitelmakaudella 2020–2024 suunnitelmallisen valvonnan kohteet ovat pääsääntöisesti,

- tupakointitilalliset ravintolat ja ravitsemisliikkeet
- tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti on luvanvaraista ja tukkumyynti ilmoituksenvaraista toimintaa. On hyvä huomioida kuitenkin, että poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden, tupakan vastikkeiden (esim. nikotiinittomat sähkösavukenenesteet, yrttinuuska) ja tupakointivälineiden myynti on vapaasti harjoitettavaa elinkeinotoimintaa, joka ei edellytä erillistä lupaa tai ilmoitusta. Tällaisia myyntipaikkoja voivat olla muun muassa liikkeet, jotka myyvät pelkästään esimerkiksi vesipiippuja ja niissä käytettäviä yrttiseoksia, sähkösavukelaitteita ja nikotiinittomia nesteitä tai tupakointivälineitä. Toisaalta samaan kategoriaan kuuluvat myös esimerkiksi koruliikkeet, joiden valikoimissa on korujen lisäksi tupakointivälineitä, esimerkiksi tupakansytyttimiä. Edellä mainittujen myyntipaikkojen heterogeenisyys huomioiden, valvontaohjelmassa ei aseteta tavoitteita ko. valvontakohteiden suunnitelmalliselle valvonnalle. Tällaisten valvontakohteiden sisällyttä-

minen suunnitelmallisen valvonnan piiriin vaatii tapauskohtaista harkintaa paikallistasolla. **Suunnitelmallisen valvonnan kohteet ovat liitteessä 1. Puolanka jää pois Kainuun ympäristöterveyspalveluista vuoden 2024 alusta alkaen. Puolangalla tupakkalain mukaisia valvontakohteita on 4.**

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva tupakkalain tarkoittama valvonta ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi

- valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esilläpito- tai tupakointikieltojen rikkomista
- vähittäismyyntilupahakemusten käsittely
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely
- toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

2.4 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet

Tupakkalain valvontaohjelmakaudella 2020–2024 painopisteiden valinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema yhtenäinen valvonta ja yhteistyö.

Tupakkalain valvontaohjelmakauden 2020–2024 painopisteet ovat:

1. omavalvonnan tukeminen
2. yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa
3. laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö sekä
4. tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta.

Painopistealueet valvontaohjelmakaudella on kuvattu seuraavassa taulukossa:

Toimintavuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö		Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta		
	Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa				

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakkatuotteiden käytön vähentämisen.

Yhteistyötä on tehtävä laajalla rintamalla paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla, sillä toimijoiden välinen yhteistyö on ehkäisevän päihdetyön onnistumisen lähtökohta. Tupakkalain näkökulmasta yhteistyön tavoitteena on

edesauttaa tupakkalain tavoitteen toteutumista eli tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä. Tupakkalakia valvovien viranomaisten tulisi tehdä yhteistyötä ehkäisevässä päihdetyössä toimivien tahojen kanssa, sillä se mahdollistaa aikaisempaa kokonaisvaltaisemman lähestymistavan tupakkalain alaisten tuotteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen ja lain tavoitteiden edistämiseen. Yhteistyö voi olla esimerkiksi työryhmässä työskentelyä, keskinäistä koulutusta, työpajatoimintaa tai vapaamuotoisempaa tiedonvaihtoa ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön kanssa. Yhteistyössä voi hyödyntää soveltuvien osin esimerkiksi Pakka-toimintamallia (www.thl.fi/pakka). On hyvä huomata, että tupakkalain soveltamisalalla tavoitteet ja oikeudellinen toimintaympäristö poikkeavat osittain muista osa-alueista, joita Pakka-toimintamallin piiriin kuuluu.

Tupakkalakia valvova viranomainen voi tuoda yhteistyöhön muun muassa asiantuntemuksensa tupakkalain mukaisesta valvonnasta sekä ajankohtaista tietoa tupakkavalvonnassa esille tulleista asioista ja kehityssuuntauksista. Valvontaviranomainen voi vastaavasti saada päihteiden käytöstä ajankohtaista ja luotettavaa tietoa, jonka pohjalta valvonnan voimavaroja voidaan suunnata tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Kunta voi tarvittaessa tarjota vaikuttamismahdollisuuksia tai järjestää toimintaa ulkopuolisille tahoille, kuten vanhemmille, oppilaitoksille, yleishyödyllisille yhteisöille tai alueella toimiville elinkeinonharjoittajille.

3. TARKASTUSTEN MÄÄRITTELY JA SISÄLTÖ

3.1 Tarkastusten määrittely

Tupakka- ja lääkelain mukaisten tarkastusten tavoite on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen säädöstenmukaisuus. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen.

Tarkastus on joko suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva ennalta sovittu tarkastus tai ennalta ilmoittamatta suoritettava tarkastus. Tarkastuskäyntejä tehdään virka-aikana, mutta tarvittaessa myös virka-ajan ulkopuolella. Ennalta ilmoittamaton tarkastus on perusteltu, mikäli se on tupakkalain toteutumisen ja valvonnan kannalta oleellista. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia, tulee viranomaisen velvoittaa epäkohdat korjattaviksi annettuun määräaikaan mennessä. Määräajan jälkeen suoritetaan uusintatarkastus.

Säännölliseen valvontaan liittyvä uusintatarkastus voi olla ennalta sovittu tai ennalta ilmoittamaton. Uusintatarkastuksella varmistetaan, että kohteen toiminta on saatettu tupakka- tai lääkelain mukaiseksi. Uusintatarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena.

Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella. Joissakin ter-

veydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perustelua tehdä havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

3.2 Tarkastusten sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustumisen kohteen asiakirjoihin sekä luparekisterin kohdetietoihin), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmään.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan aina tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi toimijalle ja muille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan aina, vaikka tarkastettavassa kohteessa asiat olisivatkin kunnossa. Tarkastuksilla käytetään Valviran laatimia tarkastuslomakepohjia VATI- tietojärjestelmässä.

Tupakkatuotteiden ja -välineiden myyntipaikat

Vuodesta 2012 alkaen tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito on ollut kiellettyä (pl. tupakkakaupat). Tupakkatuotteita ei saa pitää esillä siten, että asiakas voi tarkastella ja valita esillä olevista tuotteista haluamansa tuotteen.

Ravitsemisliikkeet

Valvira on laatinut tarkastuslomakkeet ravitsemisliikkeiden tarkastuksia varten. Tarkastuksia tehdään kohteisiin, joihin on rakennettu erillinen tupakointitila (rakennusvalvonta hyväksyy ja tarkastaa tupakointitilan, kunnan terveydensuojeluviranomainen tekee olosuhdevalvontaa).

Tarkastuksella käytettävät menetelmät (tupakointikiellot ja rajoitukset) ja mahdollinen näytteenotto

Tupakkalain mukaisella tarkastuskäynnillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Tarvittaessa voidaan ottaa myös ilmanäytteitä aktiivikeräimellä. Aktiivikeräysmenetelmän käyttöön turvaudutaan vain poikkeustilanteissa, joissa aistinvaraista arviointia tai merkkisavututkimusta ei voida käyttää. Näytteet analysoidaan Työterveyslaitoksen laboratoriossa.

4. VALVONTAPROJEKTIT JA NÄYTTEENOTTO

4.1 Valvontaprojektit ja näytteenotto

Valvira ohjaa ja valvoo kuntien valvontaa suuntaavia valtakunnallisia tupakkalain valvontaprojekteja yhdessä aluehallintovirastojen kanssa. Aluehallintovirastoilla voi lisäksi olla omia alueellisia valvontaprojekteja.

Valvontaprojekteihin voi kuulua mm. tarkastuksia, mittauksia ja näytteenottoa. Valtakunnallisiin/alueellisiin valvontaprojekteihin osallistutaan tapauskohtaisen harkinnan mukaan. Valvontaprojektit ovat osa suunnitelmallista ja säännöllistä valvontaa.

5. VALVONTAKOHTEIDEN RISKINARVIOINTI JA TARKASTUSTIHEYS

5.1 Valvontakohteiden tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika

Keskusviranomaisen valvontaohjelman mukaiset tarkastustiheydet ovat:

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys / vuosi
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyymälä)	0,5
	Tupakkatuotteiden tukkumyynti	0,5

Taulukko 2

Valvontakohteiden riskinarviointi

Tarkastustiheyden määrittämiseen vaikuttaa omavalvontasuunnitelman toteuttaminen ja määräysten noudattaminen. Riskinarvioinnissa huomioidaan myös, onko pakkokeinoja jouduttu käyttämään.

Tarkastustiheyttä voidaan nostaa sopivaksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on oltava kuitenkin vähintään 0,2 (=tarkastus on tehtävä viiden vuoden välein). Tupakkatuotteiden vähittäismyyntin osalta valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskinarvioinnin perusteella.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat esimerkiksi:

- Valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- Omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat)

Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika

Valvontakohtetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastuksen kohteen luonne, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö ja tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastukseen käytettävässä ajassa ei huomioida matkaan kuluva-aikaa. Yhteen tarkastukseen olisi Valviran mukaan varattava aikaa vähintään kaksi tuntia.

Tupakkalain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset 2020-2024

Liite 1

Tupakkalain valvontakohde-tyyppi	Valvontakohteiden lkm.	VALVIRAN SUOSITUKSET			SUUNNITELMA		SUUNNITELMAKAUDEN TARKASTUKSET						
		Tarkastustiheys/ vuosi (vähimmäismäärä)	Tarkastukseen keskim. käytettävä aika	Tarkastusta vuodessa	Tarkastustiheys/ vuosi	Tarkastukseen keskim. käytettävä aika	2020	2021	2022	2023	2024	Yht.	Yht. htp.
Ravitsemisliikkeet, joissa on erillinen tupakointitila	6	0,3	2	2	0,3	2	2	2	2	2	2	10	3
Vähittäismyyntipaikat	96	0,5	2	48	0,3	2	30	30	30	30	30	150	40
Tukkumyyntipaikat	1	0,5	2	1	0,5	2			1		1	2	1
Yleisötapahotumat													
Yhteensä	103			50			32	32	33	32	33	162	43

Valvontakohdetyyppien tarkemmat määritelmät

10.11.2022

Vähittäismyyntipaikat Mm. vähittäismyymälät, huoltoasemat, kioskit, ruokakioskit (grillit), tupakkakaupat, tax free -myymälät, liikennevälineet ja internetkaupat
 Tukkumyymälät Myymälät, jotka harjoittavat tupakkatuotteiden myyntiä jälleenmyyntiä varten joko myymälätiloissa tai internetissä
 Yleisötapahotumat Valvira suosittelee, että ohjelmakauden alussa tarkastetaan yleisötapahotumien tupakointijärjestelyjä.

Tupakkalainmuutos tuo lisävalvontatarvetta uusille tupakointikieltoalueille. Lisävalvonta tarvetta ei ole huomioitu taulukon tarkastusmäärissä tai ajoissa.

KAINUUN YMPÄRISTÖTERVEYSPALVELUT

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
1.1 Suhde muihin ohjelmiin ja suunnitelmiin	4
2. VOIMAVARAT	5
2.1 Resurssitarpeen kartoitus	5
2.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako	5
2.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	6
3. TIETOJÄRJESTELMÄT	6
4. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ	7
5. MAKSUT	8
6. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA	8
6.1 Eläntautivalmius	8
6.2 Eläntautien ilmoittaminen	8
6.3 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta	9
6.4 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta	10
6.5 Eläinten keinollinen lisääminen	10
6.6 Muu eläntautivalvonta	10
7. ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA	11
8. SISÄMARKKINAKAUPPA, VIENTI JA TUONTI	12
8.1 Sisämarkkinatuonti	12
8.2 Sisämarkkinavienti	12
8.3 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	12
8.4 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	12
9. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA	12
9.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	13
9.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	14
9.3 Eläinkuljetusten hyvinvoinnin valvonta kolmasmaaviennissä	14
10. ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET	14
10.1 Sivutuotteita käyttävät toimijat	14
10.2 Sivutuotteiden hautaaminen	15
11. TÄYDENTÄVÄT EHDOT	16
12. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN	16
12.1 Peruseläinlääkäripalvelu	16
12.2 Palvelun sisältö	16
12.3 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	17
12.4 Yksityinen palveluntarjonta	17
12.5 Kiireellinen eläinlääkäriapu	18
12.5.1 SUUR- JA PIENELÄINPÄIVYSTYS	18
12.5.2 KESKITETTY YHTEYDENOTTOPALVELU	18
12.6 Saatavuus- ja laatutavoitteet	18
12.6.1 AJANVARAUS	18
12.6.2 SAATAVUUS	19

	3
12.7 Toimitilat	19
12.8 Välineresurssit	19
12.9 Ostopalvelut	20
12.10 Perustason ylittävät palvelut	20
12.10.1 ERIKOISELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT	20
12.10.2 REMISSIOMAHDOLLISUUDET	20
12.10.3 LABORATORIOPALVELUT	20
13. LAATU	21
13.1 Auditointi	21
13.2 Palautteen käsittely	21
13.3 Valitusten käsittely	21
13.4 Toiminnan kehittäminen.....	21
13.5 Pandemiavalmius	22
14. SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI	22
14.1 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi.....	22
14.2 Muu raportointi	22

LIITTEET

- Liite 1 Painopistealueet vuodelle 2024
- Liite 2 Resurssitarpeen kartoitus
- Liite 3 Löytöeläinten hoitotarhat

1. JOHDANTO

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon Ruokaviraston laatima valtakunnallinen ohjelma (EHO) ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston laatima alueellinen suunnitelma. Kunnan suunnitelma on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Pohjois-Suomen Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisina painopistealueina vuodelle 2024 ovat ELTE-, ja ELKE- tietojärjestelmien käyttöönotto, **eläintautitorjunnan varautuminen ja toteutus**, pandemiavalmiuden arviointi ympäristöterveydenhuollossa, sekä EU:n eläinterveyssäännösten, muun eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön, EU:n eläinlääkeasetuksen ja muuttuvan kansallisen lääkelainsäädännön, **uuden eläinten hyvinvointilain ja mahdollisesti voimaan tulevan uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpano ja kuolleiden tuotantoeläinten hautaamisen valvonta (Liite 1)**. Lisäksi Ruokavirasto ja aluehallintovirastot toteuttavat eläinten lääkitsemisen valvontaa.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei tätä kirjoitettaessa ole vielä päättänyt alueellisista painopisteistä tai projekteista vuodelle 2024.

Paikallistasolla eläinlääkintähuollon ja siihen liittyvän valvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa **Kainuun ympäristöterveyspalveluiden eläinlääkintähuollon tulosityksikkö**.

1.1 Suhde muihin ohjelmiin ja suunnitelmiin

Ruokaviraston laatiman valtakunnallisen ohjelman (EHO) tarkoitus on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalvelujen järjestämistä. EHO on osa valvonta-asetuksen mukaista elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa (VASU) ja ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa (Ymppi-ohjelma). VASU kattaa koko elintarvikeketjun valvonnan ja sisältää toimintaympäristön ja valvontajärjestelmien kuvaukset sekä valvonnan strategiset tavoitteet.

Elintarvikkeiden alkutuotannon ja turvallisuuden valvonta on osa eläinlääkintähuoltoa, ja ne on sisällytetty toimialakohtaiseen elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelmaan 2015–2024.

2. VOIMAVARAT

2.1 Resurssitarpeen kartoitus

Resurssitarvekartoitus on tehty tämän suunnitelman liitteenä olevaa lomaketta hyväksi käyttäen (liite 2). Resurssit on pyritty mitoittamaan Kainuun ympäristöterveyspalveluiden toiminta-alueella olevan eläinmäärän mukaan. Resurssitarvetta alueella kasvattaa eläintenpitopaikkojen väliset pitkät etäisyydet, erityisesti päivystysaikaan.

Normaalitilanteessa eläinlääkintähuollon resurssit ovat riittävät eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamiseen. Lomia ja mm. päivystysvapaista johtuvia pidempiä kuin yksittäisien päivien poissaoloja varten on pyritty palkkaamaan sijainen. Sijaismäärärahoja on viime vuosina käytetty noin 3 htv.

2.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Ympäristöterveydenhuollon organisaatiossa on 10 praktikkoeläinlääkärin virkaa **kuudessa** toimipisteessä sekä **koko valvontayksikön alueella toimivat hygieenikkoeläinlääkäri ja kaksi valvontaeläinlääkäriä**. Puolangan irtautuessa **valvontayksiköstä vuoden 2024 alussa, kunnasta siirtyvä praktikkoeläinlääkärin virka täytetään toiseen kuntaan**.

Eläinlääkäreistä yksi on suorittanut tuotantoeläinten sairauden- ja terveydenhoidon erikoiseläinlääkäritutkinnon. Avustavaa henkilökuntaa ovat neljä vakiuista pieneläinhoitajaa sekä toimistosihtööri. **Vuoden 2024 aikana palkataan 1,5 uutta pieneläinhoitajaa lisää**. Kunnan henkilöstöpalveluista saadaan palkanlaskenta ja yleiset hallintopalvelut.

Hygieenikkoeläinlääkäri vastaa eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevien hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen ja sivutuotteiden valvonnasta sekä kalojen vierasainevalvontanäytteiden ottamisesta. Hygieenikkoeläinlääkäri toimii myös eläinlääkintähuollon tulosityksikön päällikkönä.

Vuoden 2024 alusta alueella aloittaa toinen valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkärit vastaavat eläinsuojelusta koko valvontayksikön alueella sekä alkutuotannon hygieniavalvonnasta. Valvontaeläinlääkärit ottavat muut kuin kalan vierasainenäytteet. **Valvontaeläinlääkäreiden keskinäisestä työnjaosta sovitaan erikseen**. Praktikkoeläinlääkärit hoitavat eläintautilain mukaiset tehtävät omilla alueillaan. Poikkeustilanteissa esim. loma-aikoina praktikkoeläinlääkäreille jäävät valvontatehtävät pyritään hoitamaan siten, että jääviysongelmaa ei synny.

Mehiläinen Oy järjestää eläinlääkintähuollon henkilöstön työterveyshuollon. Sotkamon kunnan palveluksessa on työhyvinvointipäällikkö. Työn riskien ja vaarojen arviointi on tehty kaikille vastaanotoille vuonna 2016 ja päivitetty kaikilla vastaanotoilla sen jälkeen. Tarvittaessa työnohjausta voidaan ostaa ulkopuolisilta palveluntarjoajilta.

2.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Virassa olevien eläinlääkäreiden pätevyys on varmistettu v. 2013 ja tallennettu henkilöstötietojärjestelmään. Uuden henkilöstön rekrytointi on tehty Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän ja vuoden 2023 alusta Sotkamon kunnan rekrytointiohjeistuksen mukaisesti. Sijaisten ja uusien viranhaltijoiden kelpoisuus tarkistetaan eläinlääkärirekisteristä.

Kaikki eläinlääkärit osallistuvat etäyhteydellä eläinlääkäripäiville. Sen lisäksi vakituiseen henkilöstöön kuuluvat osallistuvat vähintään yhteen koulutukseen vuodessa. Koulutukset valitaan kunkin työntekijän henkilökohtaisen koulutussuunnitelman mukaisesti siten, että koulutus tukee omaa osaamisalaa. Henkilökohtaiset koulutussuunnitelmat käydään läpi vuosittain kehityskeskustelun yhteydessä. Koulutuksista saatava materiaali hyödynnetään koko työyhteisössä. Valvontaa tekevät viranhaltijat osallistuvat Pohjois-Suomen AVI:n ja Ruokaviraston järjestämiin viranomaisille suunnattuihin koulutuspäiviin. Psavi järjestää kuukausittain noin 1,5 tunnin työpalaverin valvontaan liittyvistä asioista etäyhteydellä läänineläinlääkäreiden ja valvontaeläinlääkäreiden kesken.

Tieto koulutuksiin osallistumisesta kerätään Populus-järjestelmään.

Kolmella vastaanotolla työskentelee koulutettu pieneläinhoitaja. Heidän tehtävänsä on avustaa eläinlääkäreitä ajanvarauksessa ja potilaiden käsittelyssä sekä vastata välinehuollosta. Itsenäisesti hoitajat voivat myydä lemmikkien ruokia eläinlääkärin antamien ohjeiden mukaisesti ja tehdä joitain pieniä hoitotoimenpiteitä, kuten leikata kynsiä tai poistaa tikkejä. Eläintenhoitajat osallistuvat heille suunnattuihin täydennyskoulutuksiin.

3. TIETOJÄRJESTELMÄT

Eläinlääkintähuollon tarkastukset ja näytteenotot on kirjattu vuoden 2021 alusta Excel-taulukkoon. Alkutuotannon tarkastukset kirjataan VATI-tietojärjestelmään. VATI:n käyttöoikeudet on haettu kaikille alkutuotannon tarkastuksia tekeville eläinlääkäreille.

Tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytetään TRACES NT-järjestelmää, joka on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä. TRACES NT-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (kunnaneläinlääkärit ja läänineläinlääkärit) että toimijat. TRACES NT-järjestelmän käytöstä järjestetään koulutusta, johon eläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan. Tarvittaessa läänineläinlääkärit auttavat järjestelmän käytössä.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri-sovellus on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja -pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoittama sovellus. Sovellukseen rekisteröidään kaikki sika-, lammas-, vuohi- ja nautaeläinten sekä siipikarjan ja hevosten pitäjät ja pitopaikat. Eläintenpitäjärekisteriin kirjataan myös haaskaruokintapaikat. Hygieenikkoeläinlääkärillä ja valvontaeläinlääkäreillä on eläintenpitäjärekisteriin selausoikeus sekä haaskanpitäjien osalta päivitysoikeus.

Eläintietojärjestelmä on Ruokaviraston ylläpitämä sovellus lampaiden, sikojen ja vuohien rekisteröintiä varten ja nautarekisteri-sovellus on vastaava sovellus nautojen osalta.

Ruokaviraston ylläpitämään eläintenpitokieltorekisteriin (Elvis-sovellus) on se-lausoikeus valvonta- ja hygieenikkoeläinlääkäreillä.

Ruokaviraston kehittämä ELTE-tietojärjestelmä eläintautien ja epidemioiden hallintaan otettiin käyttöön vuoden 2022 aikana. Ruokaviraston ja aluehallintovirasto järjestävät koulutusta järjestelmän käytöstä.

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä kuten Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä ja Sikava eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä. Järjestelmiä käyttävät terveydenhuoltotyötä tekevät eläinlääkärit, jotka osallistuvat järjestelmien käyttöön opastavaan koulutukseen.

Kainuun ympäristöterveyspalveluilla on vuoden 2023 loppupuolelta käytössä Laatu.net-laadunhallintajärjestelmä. Järjestelmässä on eläinlääkintähuollon puolella mm. prosessikuvauksia ja lomakkeita eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan avuksi.

Praktikkoeläinlääkäreille otettiin joulukuun 2020 alusta lähtien käyttöön yhteinen KliniQ-praktiikkaohjelmisto ja potilastietokanta. Eläinlääkäreiden entiset potilastiedot siirrettiin uuteen ohjelmaan. Ohjelmaa on käyttöönoton jälkeen kehitetty yhteistyössä toimittajan kanssa. KliniQ on myös sijaisten käytössä.

4. YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat.

Organisaation internet-sivuilta löytyvät vastaanottojen yhteystiedot ja puhelinajat. **Eläinlääkintähuollolla on omat facebook-sivut, joilla mm. tiedotetaan ajankohtaisista asioista.**

Viestinnässä noudatetaan organisaation viestintäperiaatteita ja -ohjeita. Eri-tyistilanteista tiedotetaan tapauskohtaisesti ja viestinnässä tehdään yhteistyötä organisaation viestinnästä vastaavien tahojen kanssa. Eri-tyistilanneviestintään liittyvät ohjeet ovat epidemiasuunnitelmassa ja valmiussuunnitelmassa. Muusta kuin erityistilanteisiin liittyvästä viestinnästä vastaa eläinlääkintähuollon toimialuepäällikkö.

Eläinsuojelutapauksiin liittyvä yhteydenpito poliisiin on tapausta hoitavan eläinlääkärin vastuulla. Pääosin yhteydenpitoa hoitavat valvontaeläinlääkärit.

5. MAKSUT

Asiakkailta peritään vastaanotoilla klinikkamaksu sekä maksu röntgen-, ultraääni- ja verinäytetutkimuksista sote -kuntayhtymän hallituksen päätöksen 21.12.2016 § 326 mukaisesti. Maksut on päivitetty vuoden 2020 alussa. **Maksut siirtyivät sellaisenaan vuoden 2023 alussa uudelle organisaatiolle.** Eläinlääkäripäivystyksessä on käytössä yksi päivystysnumero, joka on maksullinen. Päivystysnumerossa on yöllä (22 - 08) korkeampi taksa kuin illalla ja lauantaisin ja pyhinä päiväaikaan.

Tuotantoeläinten haltijoille korvataan eläinlääkärin käynnistä 20 km käyntimaksusta ja edestakaisesta matkasta aiheutuneiden kulujen ylimenevä osa.

Kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (335/2021). Näitä ovat esim. eläinten omistajille annettavat eläinten vientiin ja kauppaan liittyvät terveystodistukset sekä sivutuotealan toimijan rekisteröinti ja sivutuotelain valvontaan liittyvä tarkastus. Kunnan valvontatoimenpiteistä peritään maksut sote -kuntayhtymän hallituksen hyväksymän ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaan. Alkutuoannon tarkastusmaksu jäi pois uuden elintarvikelain mukana.

6. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

6.1 Eläintautivalmius

Kunnaneläinlääkärit huolehtivat eläintauteja koskevien säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta **Kainuun ympäristöterveyspalvelujen toiminta-alueella.** Kaikki kunnaneläinlääkärit pyrkivät osallistumaan aluehallintoviraston tai **Ruokaviraston** järjestämiin koulutuksiin, joissa käsitellään eläintautiasioita. Epäiltäessä luokiteltua eläintautia tai taudinpurkausta aluehallintoviraston eläinlääkäri johtaa toimintaa. Aluehallintovirasto laatii tiettyjen luokiteltujen eläintautien osalta aluekohtaisen valmiussuunnitelman.

Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, joiden perehtyneisyyttä hyödynnetään eläintautitapauksissa. Kainuussa toimii yksi valmiuseläinlääkäri, valvontaeläinlääkäri Aila Rauatmaa. Taudinpurkaustapauksissa, joissa joudutaan käyttämään useampien kunnaneläinlääkäreiden työpanosta taudin vastustustoimenpiteissä, keskitetään kiireellinen eläinten sairaudenhoito niille eläinlääkäreille, jotka eivät osallistu taudin torjuntaan. Tarvittaessa voidaan lyhytaikaisesti eläinten kiireellinen hoito Kainuun alueella järjestää neljän eläinlääkärin voimin.

6.2 Eläintautien ilmoittaminen

Jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan luetteloitu tauti, uusi tauti tai muu ilmoitettava eläintauti taikka jos hän vastaanottaa eläintautilain 19 tai 20 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, hänen on ilmoitettava asiasta aluehallintovirastolle. Lisäksi kunnaneläinlääkärin on kuukausittain toimitettava aluehallin-

tovirastolle yhteenveto kaikista virka-alueellaan todetuista luetteloiduista taudista, uusista taudeista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista.

Kunnaneläinlääkäriin ja aluehallintoviraston on ilmoitettava asianomaiselle kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille sellaisista eläintaudeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle. Lääkärien yhteystiedot löytyvät ruokamyrkytys-epidemiasuunnitelmasta. Kainuun **hyvinvointialueen** tartuntataudeista vastaava lääkäri on Lea Käsmä-Ronkainen.

6.3 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveystarkastuksen vähimmäistasosta. Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellatarkastus. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen lampaiden ja vuohien maedi-visnan varalta, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta.

Scrabien vapaaehtoinen tarkastusohjelma on lakkautettu 1.7.2016. Näytteitä otetaan tautivapauden seuraamiseksi raatokeräilyalueen ulkopuolelta yli 18 kk:n ikäisistä pitopaikassa itsestään kuolleista tai lopetetuista lampaista ja vuohista. Niitä tiloja, joissa on pysyvästi yli 50 uuhua tai kuttua, veloitetaan lähettämään yksi näyte/tila. Näytteen lähettämisestä vastaa eläintenpitäjä tai kunnaneläinlääkäri, mikäli tila ilmoittaa asiasta kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkärit muistuttavat tilaa näytteenottovelvollisuudesta vuoden alussa. Y-aseamalla on taulukko, johon näytteenoton toteutuminen kirjataan AVIsta tulneiden tietojen perusteella.

Kainuun **ympäristöterveyspalvelujen toiminta**-alueella vapaaehtoiseen terveystarkastukseen lampaiden ja vuohien maedi-visnan varalta on **liittynyt 1 tila** (tilanne marraskuussa 2023). Terveystarkastusohjelmiin liittyvistä tilakäynneistä vastaa tilan sijaintikunnan praktikkoeläinlääkäri. Aluehallintovirasto antaa vapaaehtoiseen terveystarkastukseen kuuluvalla pitopaikalla terveystarkastusta koskevan päätöksen. Aluehallintovirasto valvoo tarkastuskäyntien ja näytteenoton toteutumista pitopaikoissa niiden terveystarkastuksen edellyttämällä tavalla. Tarkastuskäyntien toteutuminen kirjataan y-asemalle eläinlääkintähuollon kansioon kohtaan tarkastus-eläintaudit.

Siipikarjan salmonellatarkastusohjelmaan kuuluu yksi iso munintakanala ja munapakkaamo Kuhmossa, jossa tehdään tarkastuskäynti vuosittain. Pienimuotoista toimintaa harjoittavia kanaloita on Kainuussa **1 kpl** (tilanne marraskuu 2023), jossa tarkastus tehdään joka kolmas vuosi. Alueen kunnaneläinlääkäri seuraa toimijan toteuttaman salmonellatarkastusohjelman toteutumista ja huolehtii ohjelmaan liittyvistä tilakäynneistä. Hän välittää terveystarkastusta saadut tiedot aluehallintovirastolle.

Tarkastukset ja näytteenotot kirjataan y-aseamalla eläinlääkintähuollon kansioon kohtaan tarkastus-eläintaudit.

6.4 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus

Vesiviljelylaitosten terveystarkastuksesta on vastannut koko Kainuun alueella, Hyrynsalmen toimipisteen eläinlääkäri Reetta Lehtinen. **Valvonta on tarkoitus siirtää vuonna 2024 valvontaeläinlääkäreiden hoidettavaksi.** Vesiviljelylaitosten toiminta ja kirjanpito tarkastetaan vuosittain AVIn ohjeistuksen mukaan, käynnit raportoidaan AVlin.

Vesiviljelylaitosten kalanyllykkeet otetaan ja laitostarkastukset tehdään EU:n hyväksymien VHS-ohjelmien (rajoitusalueilla), lisävakuusohjelmien (BKD; IPN; SVC ja Gyrodactylus salaris -taudit) sekä osittain riskiperusteisuuden mukaisesti.

Laitoksia valvova kunnaneläinlääkäri kartoittaa alueensa laitosten mahdolliset riskiperusteet ja tiedottaa niistä läänineläinlääkäreitä. Tarkastuksissa tarkoituksena on valvovan eläinlääkäriin perehtyminen laitoksen toimintaan ja sen riskeihin erityisesti laitoksen laatuomavalvonnan kuvauksen avulla. Laitosten omavalvonta tarkastetaan ja sitä kehitetään yhdessä toimijoiden kanssa. Laitosten terveystarkastuksesta vastaavaa eläinlääkäriä koulutetaan säännöllisesti.

Tarkastuksissa käytetään lomaketta, jonka kopion valvonnan tehnyt kunnaneläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon. Aluehallintovirasto seuraa ja ohjaa tarkastusten ja näytteenoton toteutumista.

6.5 Eläinten keinollinen lisääminen

Aluehallintovirasto hyväksyy hakemuksesta nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien spermankeräysasemat, spermavarastot, alkiontuotanto- ja alkionkeräysryhmät sekä sperman keräysasemille toimitettavien eläinten karanteenit, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säädösten asettamat vaatimukset. Aluehallintovirasto lähettää hyväksymisen tiedoksi Ruokavirastoon. Ruokavirasto rekisteröi hyväksytyt asemat, varastot ja ryhmät ja tiedottaa niistä toimijoille ja muiden jäsenvaltioiden viranomaisille lainsäädännön (neuvoston direktiivi 92/65/ETY ja komission päätös 2009/712/EY) mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkioiden keräysryhmiä, alkioiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimukset ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Ruokavirastolla vuosittain. Kainuussa ei ole tällä hetkellä toimivia eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä toimijoita.

6.6 Muu eläintautivalvonta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Näytteenottopyynnöt tulevat kuntaan yleensä aluehallintoviraston välityksellä. Valvontaeläinlääkäri on ilmoitettu aluehallintovirastoon

näytteenottoon liittyväksi yhdyshenkilöksi, joka ottaa näytteet itse tai toimittaa pyynnön praktikkoeläinlääkärille. Näytteenotosta vastaava eläinlääkäri toimittaa vaaditut tiedot läänineläinlääkärille määräajassa.

Mikäli Kainuun alueella järjestetään eläinnäyttelyitä, tehdään niihin liittyvät tarkastukset aluehallintoviraston määräyksen perusteella Ruokaviraston ohjeen mukaan.

Afrikkalaisen sikaruton ehkäisemiseksi sikojen ulkonapitokiello on tullut voimaan 1.6.2018. Sikoja saa pitää ulkona vain tietyin ehdoin ja sikojen ulkonapidosta tulee ilmoittaa kunnaneläinlääkärille 2 kk ennen sikojen ulkonapidon aloittamista. Ulkonapitokiellon ehtojen noudattamista on valvottu tarkastuskäynnein. Kainuussa on vuoden 2022 lopussa 5 sikojen pitäjää, jotka ovat ilmoittaneet sikojen ulkona pitämisestä. Lisäksi aluehallintovirasto valvoo pysyvien eläinnäyttelyiden eläinsuojelutarkastusten yhteydessä sikojen ulkonapitokiellon noudattamista. **Kunnaneläinlääkäri huolehtii näytteenotosta kuolleena löytyneistä ja kolarivillioista.**

Korkeapatogeenista lintuinfluenssaa on esiintynyt Suomessa luonnonvaraisissa linnuissa runsaasti vuoden 2023 aikana. **Tilannetta seurataan ja tiedotetaan kansalaisia mm. kuolleiden luonnonlintujen aiheuttamista riskeistä ja oikeasta käsittelystä. Mikäli kuolleita luonnonlintuja löytyy useampia, lähetetään niistä näytteitä matalalla kynnyksellä. Siipikarjatilojen rekisteröitymiseen ja tautisuojaukseen kiinnitetään erityistä huomiota tilakäynneillä ja muissa yhteyksissä. Tarvittaessa ollaan henkilökohtaisesti yhteydessä siipikarjan pitäjiin. Koska virus on vuoden 2023 aikana tarttunut myös muihin eläimiin kuin lintuihin ja erityisen herkästi minkkeihin, on turkistarhojen suojaamiseen luonnonlinnuilta kiinnitettävä huomiota ohjauksella ja valvonnalla. Kainuussa on vain yksi kettuja pitävä turkistarha eikä yhtään minkkitarhaa.**

7. ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA

EU on antanut uudet eläinlääkkeitä ja lääkerehuja koskevat asetukset ja niiden soveltaminen on alkanut 28.1.2022. Samalla on tullut voimaan myös uusi kansallinen eläinten lääkitsemislaki. Suurin lainsäädännön uudistuksen tuoma muutos on EU:n eläinlääkeasetuksen edellyttämä mikrobilääkkeiden eläinlajikohtaisten käyttötietojen tiedonkeruovelvoite. Lääkitystietojen keruuseen käytettävän ELKE-ohjelman ensimmäinen versio on otettu käyttöön keväällä 2022. Ruokavirasto antaa koulutusta käyttöönottoon liittyen. **Lääkitystiedot siirtyvät automaattisesti rajapinnan kautta ELKE-järjestelmään KliiniQ-potilasrekisteriohjelmasta.**

Kaikki kunnaneläinlääkärit seuraavat asiasta annettavaa tiedotusta ja koulutusta. Kunnaneläinlääkärit opastavat tuottajia tilakäyntien ja terveydenhuoltoikäntien yhteydessä säädöksiin liittyvissä asioissa.

Hevostallien lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään tallien eläinsuojeluvalvonnan yhteydessä ainakin kahdelle tallille vuoden 2024 aikana.

8. SISÄMARKKINAKAUPPA, VIENTI JA TUONTI

8.1 Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto ja ne kunnaneläinlääkärit, jotka käyttävät TRACES NT-järjestelmää, seuraavat saapuvia eriä järjestelmästä. Kunnaneläinlääkäri voi tarkastaa saapuvan erän tai eläimen joko aluehallintoviraston määräyksestä tai omasta aloitteestaan. Virkaeläinlääkäri raportoi sisämarkkinatuontierille tekemänsä tarkastukset TRACES NT-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvontaosion. Virkaeläinlääkäriin on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan olevan laittomasti tuotuja eriä. Näissä tapauksissa ollaan aina yhteydessä aluehallintoviraston läänineläinlääkäriin ja pyydetään lisäohjeita. Läänineläinlääkäri auttaa tarvittaessa myös TRACES-järjestelmän käytössä. Sisämarkkinatuonteja ja -vientejä on Kainuun alueella muutamia hevosia ja koiria vuosittain.

8.2 Sisämarkkinavienti

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä Ruokaviraston ohjeen mukaisesti ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES NT-järjestelmässä. Läänineläinlääkäriltä kysytään tarvittaessa ohjeita. Kainuussa sisämarkkinavientiä on ollut mm. elävien kalanpoikasten ja mädin vienti Ruotsiin ja Ahvenanmaalle.

8.3 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Vientitodistuksia kirjoitettaessa käytetään aina Ruokaviraston hyväksymiä todistusperusteita tai jos niitä ei ole, pyydetään Ruokavirastolta vientiin liittyvät ohjeet. Kohdemaan vaatimusten selvittämisestä vastaa viejä.

8.4 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Kolmansista maista tuotavat eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta ja aiheuttavat vain poikkeustapauksissa toimenpiteitä paikallistasolla. Sellaisissa tapauksissa, jossa aluehallintovirasto ilmoittaa kuntayhtymän alueelle tulleen kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai laitonta maahantuontia, toimitaan läänineläinlääkäreiden ohjeiden mukaan. Keskinäisellä työnjaolla järjestetään toimenpiteisiin riittävä resurssi.

9. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulainsäädännön valvontaa. **Uusi laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) tulee voimaan 1.1.2024. Lain edellyttämistä muutoksista on tiedotettava eläintenpitäjiä, muita viranomaisia ja sidosryhmiä.**

Valvontaeläinlääkärit vastaavat Kainuun ympäristöterveyspalvelujen alueella tehtävästä eläinsuojeluvalvonnasta. Eläinsuojelutarkastuksen tekemisestä on laadittu erillinen ohje y-asemalle eläinlääkintähuollon kansioon. **Eläinten hyvinvoinnin valvontaan käytetty työaika laskutetaan valtiolta.**

Tiedot vastaanotetuista eläinsuojeluilmoituksista ja tehdyistä tarkastuksista kirjataan Y-aseamalla oleviin Excel-taulukoihin. Kaikista tehdyistä eläinsuojelutarkastuksista laaditaan tarkastuspöytäkirja. Alkuperäiset tarkastuskertomukset kukin tarkastuksen tehnyt eläinlääkäri säilyttää omassa arkistossaan mahdollisia jatkotoimia varten. Tarkastuksen tehnyt eläinlääkäri lähettää kopion tarkastuspöytäkirjasta aluehallintovirastoon. Mikäli eläinlääkäri epäilee, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu, hän lähettää tarkastuspöytäkirjan paikalliselle poliisille mahdollista esitutkintaa varten. Annettujen määräysten toteutumista seurataan uusintatarkastuksilla. Uusintatarkastukset pyritään tekemään mahdollisimman pian määräjän umpeuduttua.

Hankalissa tai pitkittyneissä eläinsuojelutapauksissa kohde voidaan siirtää AVI:n läänineläinlääkäriin hoidettavaksi, jolloin kohteessa tehtävät tarkastukset tekee AVI:n eläinlääkäri yhdessä paikallisen kunnaneläinlääkäriin tai valvontaeläinlääkäriin kanssa. Asiasta on aina sovittava läänineläinlääkäriin kanssa erikseen. AVI:n eläinlääkärit myös neuvovat ja ohjaavat eläinsuojelutarkastusten teossa. AVI:lla on myös mahdollisuus tehostaa annettuja määräyksiä uhkasakolla.

Eläinten hyvinvointilain 97§ mukaan valvontaviranomainen voi ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin ja hankkia eläimelle ravintoa, juotavaa tai eläimen tarvitsemaa muuta hoitoa, jos se on välttämätöntä eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi eikä hyvinvointia voida turvata riittävän varmasti muulla tavoin. Eläin voidaan tässä tarkoituksessa myös ottaa haltuun ja toimittaa muualle saamaan hoitoa. Toimenpiteestä on ilmoitettava viipymättä aluehallintovirastolle. Pieneläinten osalta voidaan Kainuun ympäristöterveyspalvelujen alueella järjestää hoitoa niissä löytöeläinlaitoksissa, joiden kanssa kuntayhtymällä on sopimus. Löytöeläinlaitosten yhteystiedot ovat liitteessä 3. Tuotantoeläinten ja hevosten osalta on yleensä tarkoituksenmukaista järjestää eläimille hoitaja niiden alkuperäisessä pitopaikassa. Hoidon järjestämiseksi ollaan yhteydessä alueen lomituspalveluja järjestäviin yksiköihin Sotkamossa tai Ristijärvellä. Eläinten hoidosta, rehujen hankinnasta ja mahdollisesta myynnistä syntyvän rahaliikenteen hoitamiseksi **kunnan on tarvittaessa perustettava oma tili.**

9.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus tehdään joko ulkopuolisen ilmiantajan ilmoituksen, aluehallintoviraston antaman määräyksen tai muun epäilyn perusteella. **Valvontaeläinlääkärit tekevät epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset pääsääntöisesti parityönä ja ne pyritään tekemään ennalta ilmoittamatta.**

Valvontaeläinlääkäreiden ollessa poissa tai estyneenä eläinsuojelutarkastuksen tekee kiireellisessä tapauksessa praktikkoeläinlääkäri tai hygieenikoeläinlääkäri. Virka-ajan ulkopuolella kiireiset eläinsuojelutehtävät jäävät poliisin tai virkasuhteessa olevan päivystävän eläinlääkäriin hoidettavaksi.

9.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Eläinten hyvinvointilain mukaisia ilmoituksenvaraisia kohteita ovat hevostallit, koiratarhat, eläinkaupat ym. ammattimaisesti tai muuten laajassa mitassa eläintenpitoa harjoittavat toimijat sekä riistanhoidolliset tarhat ja lihan, munien ja siitoseläinten tarhat. Myös turkistarhojen on tehtävä ilmoitus lopetustoiminnastaan. Ilmoitus tehdään aluehallintovirastoon. Kainuun alueella ilmoituksenvaraisia kohteita on noin 60.

Valvontaeläinlääkärit tarkastavat **toimialueella olevat** ilmoituksenvaraiset kohteet säännöllisesti. Hevostallien ja rekikoiratarhojen tarkastustiheys määritellään riskinarvioinnin perusteella joko 1, 2 tai 3 vuoden välein tapahtuvaksi. Riskinarviointi tehdään aluehallintoviraston laatimaa lomaketta käyttäen kohteen tarkastuksen yhteydessä. Muut kohteet pyritään tarkastamaan aluehallintoviraston ohjeen mukaan vuosittain. **Toiminta-alueella on yksi** eläinten lopetustoimintaa harjoittava tarkastettava turkistarha. Tarhojen tarkastustiheys määräytyy riskinarvioinnin perusteella.

9.3 Eläinkuljetusten hyvinvoinnin valvonta kolmasmaaviennissä

Ruokavirasto on vuoden 2020 alusta määritellyt eläinten viennin kolmansiin maihin mahdolliseksi myös Vartiuksen raja-aseman kautta. Tällöin EU:n yhteisten kaupallisia kuljetuksia koskevien kuljetussäädösten noudattamista on valvottava eläinten poistuessa alueelta. Tällä hetkellä Vartiuksen kautta on kuljetettu Venäjälle eläviä kaloja. Tarkastusten tekijöiksi Ruokavirasto on valtuuttanut Reetta Lehtisen, Eero Schroderuksen ja Aila Rauatmaan. Toimija sopii tarkastuksen erikseen ja tarkastuksia tehdään kevään ja syksyn aikana yhteensä noin 10–15 kpl vuodessa. Tarkastuksista laskutetaan Ruokavirastoa. **Eläinten vientiä Venäjälle ei ole ollut toukokuun 2022 jälkeen.**

10. ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET

Sivutuotevalvonta toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman sivutuotevalvontaohjelman mukaan AVI:n ohjauksessa. Sivutuotevalvonta on toimijalle maksullista, paitsi maksutonta on epäilyn perusteella tehty tarkastus, jolla ei havaita epäkohtia. **Sivutuotelainsäädäntöön tuli muutoksia vuoden 2023 alussa koskien sivutuotteiden hävittämistä.**

Kainuun ympäristöterveyspalveluiden toiminta-alueella sivutuotteiden valvonnasta vastaa hygieenikkoeläinlääkäri ja tuotantoeläintiloilla tapahtuvaa sivutuotteiden säilytystä ja käsittelyä valvovat valvontaeläinlääkärit.

10.1 Sivutuotteita käyttävät toimijat

Alueella toimii tällä hetkellä kolme turkistarhan yhteydessä olevaa hyväksyttyä tilarehustamoita. Tilarehustamot on tarkastettu vuonna 2015 ja suunnitelman mukaan 2021. Kajaanissa ja Hyrynsalmella toimii yksi pieneläintuhkaamo.

Keskusviranomaisen valvontaohjelman mukaan Kajaanin tuhkaamo on tarkastettu vuonna 2017.

Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokintaan (haaskatoiminta), on toiminnasta tehtävä ilmoitus kunnaneläinlääkärille. Haaskapaikan tiedot viedään Ruokaviraston ylläpitämään pitopaikkarekisterin yhteydessä olevaan haaskarekisteriin. Ilmoitus sivutuotteiden käyttämisestä haaskapaikalla tulee tehdä **kolmen kuukauden välein**. Vuoden **2023** lokakuussa kuntayhtymän alueella on **126** rekisteröityä haaskaruokintapaikkaa, joista **12**:sta on tehty vuoden **2023** aikana käyttöilmoitus (tilanne lokakuun lopussa).

Haaskojen käytön valvomiseksi tehdään haaskakäyttöilmoitusten seuranta ja haaskapaikkatarkastuksia. Kaikki aktiiviset haaskaruokintapaikat pyritään tarkastamaan 3 vuoden välein. Tarkastuksen voi suorittaa asiakirjatarkastuksena, jos säännöllisesti tehtyjen käyttöilmoitusten perusteella haaskaruokintapaikalla on käytetty vain luvallisia sivutuotteita järkeviä määriä. Haaskojen valvontaa tehdään yhteistyössä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten sekä rajavalvontaviranomaisten ja poliisin kanssa.

10.2 Sivutuotteiden hautaaminen

Kokonaisten märehitijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja teurastuspaikoista peräisin 2 ja 3 sivutuotteiden hautaaminen on sallittua ns. syrjäisillä alueilla. Kuolleena syntyneet eläimet saa haudata koko maassa.

Taulukko kuolleiden eläinten ja kotiteurastuksen sivutuotteiden käsittelyvaihtoehdoista
rk = raatokeräily h = hautaaminen

	Kajaani	Paltamo	Sotkamo	Hyrynsalmi	Ristijärvi	Suomussalmi	Puolanka	Kuhmo
nauta	rk	rk	rk	h	h	h	h	h
lammas	rk	rk	rk	h	h	h	h	h
vuohi	rk	rk	rk	h	h	h	h	h
hevonen	h	h	h	h	h	h	h	h
sika	h	h	h	h	h	h	h	h
siipikarja	h	h	h	h	h	h	h	h

Alle 12 kk ikäisen naudon ja lampaan saa myös viedä haaskaksi. Toimijan on pidettävä kirjaa hautaamisesta tuotantoeläinten ruhoista ja kotiteurastuksen sivutuotteista sekä haaskalle toimitetuista ruhoista. Hautaamisia seurataan tuottajien eläinrekistereihin tekemissä ilmoituksissa havaittujen epäkohtien perusteella ja syrjäisillä alueilla hautaamisten kirjanpitoja tarkastetaan pistokoeluentoisesti muiden tarkastusten tai tilakäyntien yhteydessä. Tarkastukset painotetaan suurimmille nauta- ja lammastiloille. Hautaamisista pidettävässä kirjanpidossa on havaittu paljon puutteita, joten se vaatii tiedottamista kotieläintiloille.

Kaikkien kalasivutuotteiden osalta hautaaminen tai toimittaminen kaatopaikalle on sallittua erikseen määritellyllä syrjäisellä alueella, johon kuuluvat Kai-

nuun ympäristöterveyspalveluiden toiminta-alueella seuraavat kunnat: Hyrynsalmi, Kuhmo, Suomussalmi ja Ristijärvi. Alkutuotannossa luonnonkaloista saatavien sivutuotteiden osalta koko Suomi on niin sanottua syrjäistä aluetta, jolla hautaaminen on sallittua.

11. TÄYDENTÄVÄT EHDOT

Täydentävien ehtojen valvonta kuuluu aluehallintoviraston vastuulle. Mikäli kunnan viranhaltijan tekemässä perustarkastuksessa havaitaan mahdollisia täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä, on tästä välitettävä tieto aluehallintovirastolle mahdollisimman nopeasti. Kaikista eläinsuojelutarkastuspöytäkirjoista lähetetään kopio PSAVI:in kahden viikon kuluessa samoin kuin niistä alkutuotantotilojen hygienia tarkastuspöytäkirjoista, joissa havaitaan puutteita.

12. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN

Kainuun maakunnan alueella, Puolankaa lukuun ottamatta, eläinlääkäripalveluista vastaa vuoden 2023 alusta alkaen uutena organisaationa vastuukuntana Sotkamo ja sen alla Kainuun ympäristöterveyspalvelut. Toiminta-alueeseen kuuluvat kunnat ovat Hyrynsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo ja Suomussalmi.

12.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella.

Kaikkia kunnan alueella pidettäviä hyötyeläimiä varten kunnan on kuitenkin järjestettävä arkipäivisin virka-aikana eläinlääkärin käynnin eläintenpitopaikassa mahdollistava peruseläinlääkäripalvelu.

Kainuun alueella peruseläinlääkäripalveluja on pääsääntöisesti pystytty tarjoamaan myös vapaa-ajan asuntojen omistajille ja lomailijoille.

12.2 Palvelun sisältö

Peruseläinlääkäripalvelua tulee valtakunnallisen ohjelman mukaan suunnata ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämisessä. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastroatiot sekä koirien kastroatiot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehäntijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot.

Kainuussa peruseläinlääkäripalveluja kaikille kotieläimille tarjoavat kaikki praktikkoeläinlääkärit (poikkeuksena Suomussalmi, jonka tilakäynnit hoidetaan muista kunnista ja Hyrynsalmi, jossa ei ole pieneläinvastaanottoa). Kaikilla vastaanotoilla huolehditaan sinne tuotujen luonnonvaraisten eläinten lopetuksesta eläinsuojelullisista syistä. Luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta syntyneet kulut kunta voi laskuttaa aluehallintovirastolta eläinlääkintähuollon määrärahasta. Peruseläinlääkäripalveluja pidemmälle meneviä palveluita tarjotaan pieneläimille Kajaanin, Sotkamon ja Suomussalmen vastaanotoilla, joiden varustelutaso on muita vastaanottoja korkeampi ja käytössä on avustavaa henkilökuntaa. Perustasoa pidemmälle vietyä palvelua tarvitaan, koska yksityisiä palveluntarjoajia on alueella vähän.

Maksutonta puhelinneuvontaa järjestetään kaikilla vastaanotoilla arkisin tiettyinä kellonaikoina sekä kiireellisissä tapauksissa virka-aikana. Puhelinajoista tiedotetaan vastaanottojen puhelinvastaajissa sekä organisaation internetsivuilla. Virka-ajan ulkopuolella käytössä on maksullinen keskitetty yhteydenottopalvelu.

12.3 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Tuotantoeläinten terveydenhuollosta vastaavat praktikkoeläinlääkärit. Alueella on joitain yksityistä terveydenhuollon palvelua tarjoavia eläinlääkäreitä. Tilat voivat solmia terveydenhuoltosopimuksen haluamansa eläinlääkärin kanssa kuntarajoista riippumatta. Terveydenhuollon tilakäynnin voi tehdä muukin kuin sopimuksen tehnyt eläinlääkäri. Eläinlääkärit sopivat keskinäisellä työnajolla tilakäynneistä omistajan toiveet huomioiden, niin että työt eivät ruuhkaudu. Terveydenhuoltokäynteihin sovelletaan samaa subventiota kuin sairaskäynteihin. Kaikki maidontuotantotilat ovat kuuluneet vuoden 2020 alusta Nasevaan. Joitain lihanauta- tai emolehmitiloja on edelleen Nasevan ulkopuolella. Nasevassa on nautatilojen terveydenhuoltosopimuksia 187 kpl (tilanne tammi-kuun 2021 lopussa) 80 % terveydenhuoltosopimuksista on solmittu kunnan-eläinlääkärin kanssa. Terveydenhuollon vuosikatsauksista on 90 % tehty terveydenhuoltosopimuksen edellyttämällä tiheydellä. Osa toteutumattomista terveydenhuoltokäynneistä johtuu esim. tilan lopettamissuunnitelmista. Alueen ainoa sikatila kuuluu Sikavaan eli on solminut terveydenhuoltosopimuksen.

12.4 Yksityinen palveluntarjonta

Yksityisiä eläinlääkäreitä ja eläinlääkäriasemia on Kainuussa vähän, ja ne ovat avoinna pääasiassa arkipäivisin. Kajaanissa, Sotkamossa ja Kuhmossa on kussakin yksi yksityinen eläinlääkäriasema. Kuhmon eläinlääkäriasemalla työskentelee yksi eläinlääkäri, Kajaanin ja Sotkamon yksityisillä kummallakin työskentelee useampia eläinlääkäreitä. Sotkamon yksityinen eläinlääkäriasema hoitaa myös hevosia. Näiden lisäksi Kainuussa on tarjolla yksityisten tarjoamia terveydenhoitopalveluita nautatiloille. Kainuussa toimivat yksityiset palveluntarjoajat eivät ole olleet halukkaita osallistumaan päivystykseen.

12.5 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina.

Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Kaikki alueen praktikkoeläinlääkärit tarjoavat kiireellistä eläinlääkäriapua virka-aikana. Töitä voidaan joustavasti jakaa alueella resurssitilanteen mukaan. Esimerkiksi pieneläimiä voidaan ohjata eteläisessä osassa aluetta Kajaaniin ja Pohjoisessa Suomussalmelle, joissa on laajempi välineistö ja pieneläinhoitaja avustamassa toimenpiteissä.

12.5.1 Suur- ja pieneläinpäivystys

Päivystykset on eläinlääkintähuoltolain hengen mukaisesti eriytetty suur- ja pieneläinpäivystyksiksi. Kainuun alueella toimii kerralla yksi suurelän- ja yksi pieneläinpäivystäjä. Järjestely on toteutettu keskitettyä yhteydenottopalvelua käyttäen. Päivystysaikaan ei eläinlääkäreillä ole käytettävissään avustajaa.

12.5.2 Keskitetty yhteydenottopalvelu

Virka-ajan ulkopuolella asiakkaiden yhteydenotot on keskitetty yhteen maksulliseen puhelinnumeroon. Soittaessaan palveluun asiakas valitsee joko pienelän- tai suurelänpäivystyksen. Eläinlääkäri aktivoi palvelun ennen päivystyksen aloittamista. Asiakkaiden yhteydenottojen keskittämistä myös virka-aikana yhteen numeroon on harkittu, mutta toistaiseksi muutosta ei ole koettu tarkoituksenmukaiseksi. Virka-aikana yhteydenotot ovat maksuttomia.

12.6 Saatavuus- ja laatutavoitteet

Tavoitteena on, että kiireellistä eläinlääkäriapua tarvitseva saa sitä 24 tuntia vuorokaudessa viikon jokaisena päivänä. Työjärjestelyillä on onnistuttu parantamaan ajanvarausperusteisen palvelun saatavuutta. Praktikkoeläinlääkäreillä on mahdollisuus keskinäisillä sopimuksilla järjestää aikaa ajanvarausperusteiseen työhön (esim. terveydenhuolto), jolloin kollega hoitaa kiiretapaukset. Kuntayhtymän subventioilla turvataan se, ettei palvelun hinta muodostu esteeksi työnjaolle.

12.6.1 Ajanvaraus

Jokainen vastaanotto hoitaa omat ajanvarauksensa. Kajaanissa, Sotkamossa ja Suomussalmella ajanvarauksesta vastaavat pääasiassa pieneläinhoitajat. Muissa toimipisteissä eläinlääkäri hoitaa ajanvarauksen. Virka-aikana asiakkaalla on periaatteellinen mahdollisuus valita eläinlääkäri, jonka palveluksia

hän haluaa käyttää. Töitä joudutaan kuitenkin jakamaan resurssien mukaan. **KliniQ-potilastietojärjestelmässä on käytössä tekstiviestimuistutus ajanvarauksesta** ja mahdollista ottaa käyttöön sähköinen ajanvaraus.

12.6.2 Saatavuus

Valtakunnallisen ohjelman tavoitteena eläinlääkäripalvelujen saatavuudelle on että ei-kiireellinen vastaanottoaika tulisi pystyä tarjoamaan viikossa, ei kiireellinen terveydenhuoltokäynti, massatyö tai leikkaus kolmessa viikossa (loma-aikana kuudessa viikossa) ja pääosan asiakkaista tulisi saada palvelu 50 km säteellä.

Kiireellisen hoidon osalta valtakunnallinen tavoite on hoitaa kolmen tunnin sisällä 90 % tapauksista, 90 % tapauksista matka tilalle tai asiakkaan matka vastaanotolle tulisi olla alle 100 km. Matkojen osalta valtakunnallisessa ohjelmassa on annettu mahdollisuus poiketa suosituksista mm. Kainuussa.

Kiireellisen hoidon saatavuuden valtakunnallisen tavoitteen toteutumista päivystysaikaan seurataan jatkossa ajoittain. 2021–2022 toteutettiin kolme kauden mittaista seurantajaksoa, joiden aikana yli 90 % sekä suurelainten että pieneläinten omistajista sai palvelun kolmen tunnin sisällä yhteydenotosta.

12.7 Toimitilat

Eläinlääkintähuollon toimitiloja on Hyrynsalmella, Kajaanissa, Kuhmossa, Paltamossa, Sotkamossa ja Suomussalmella sekä Vuolijoenlaaksoilla. Praktikkoeläinlääkärit työskentelevät kunnilta vuokratuissa toimitiloissa. Suurten välimatkojen vuoksi ei ole nähty mielekkääksi yhteisvastaanoton perustamista. Paltamoon valmistuivat uudet tilat keväällä 2019. Hyrynsalmen vastaanotto on sisäilmaongelmien vuoksi jätetty pois käytöstä. Hyrynsalmen praktikkoeläinlääkäriellä on käytössään toimistohuone ja lämmin autotalli kunnantalolla.

Parhaiten varustellut tilat ovat Kajaanissa. Pohjois-Suomen AVI:n työsuojelutarkastaja on tarkastanut kaikki vastaanottotilat vuosina 2012–2021. Tarkastuksissa havaitut puutteet on korjattu. Toimitilat ja niiden varustus ovat pääosin valtakunnallisen ohjelman suositusten mukaisia.

12.8 Välineresurssit

Kaikista toimipisteistä tai ainakin yhteistoiminta-alueelta löytyvät suurelänpraktiikkaan tarvittavat välineet. Kajaanista, Sotkamosta ja Suomussalmelta löytyy näiden lisäksi kattava välineistö pieneläinpraktiikkaan, mm. pieneläinlult-ra, röntgenlaitteet ja verinäyteanalysointilaitteet. **Kaikkien toimipisteiden varustetaso täyttää valtakunnallisen ohjelman suositukset.**

12.9 Ostopalvelut

Irrallaan tavattujen löytöeläinten hoito on ostettu yksityisiltä toimijoilta. Löytöeläintarhoja on Kajaanissa (Kajaani, Ristijärvi, Paltamo), Kuhmossa (Kuhmo, Sotkamo) ja Suomussalmella (Suomussalmi, Hyrynsalmi).

12.10 Perustason ylittävät palvelut

Kaikissa vastaanottopisteissä tarjotaan peruseläinlääkäripalvelut. Perustason ylittäviä palveluita tarjotaan pieneläimille Kajaanin, Sotkamon ja Suomussalmen vastaanotoilla praktikkoeläinlääkärien resurssien antaessa myöten.

12.10.1 Erikoiseläinlääkäripalvelut

Erikoiseläinlääkäripalveluita tarjoavat erikoistuneet eläinlääkärit. Tällä hetkellä kuntayhtymässä toimii yksi erikoiseläinlääkäri: valvontaeläinlääkäri Aila Rauatmaa, joka on tuotantoeläinten terveyden- ja sairauden hoidon erikoiseläinlääkäriin tutkinnon suorittanut eläinlääkäri.

12.10.2 Remissiomahdollisuudet

Pieneläimiä ja hevospotilaita ohjataan lähialueen klinikoille tapauskohtaisesti. Sopimusta remissiopalveluista ei ole tehty minkään klinikan kanssa. Pieneläinpotilaita lähetetään pääasiassa Sotkamon, Kajaanin, Oulun ja Kuopion yksityisille eläinklinikoille sekä Joensuuhun kaupungineläinlääkärille. Hevosia ohjataan useimmiten Ouluun ja Kiuruvedelle yksityisille hevosklinikoille. Yleensä eläinlääkäri ottaa ensin yhteyttä remissiopaikkaan.

12.10.3 Laboratoriopalvelut

Kainuun elintarvike- ja ympäristölaboratorion toiminta loppui vuoden 2014 lopussa. Savo-karjalan ympäristölaboratoriolla on näytteiden vastaanottopiste Kajaanissa Tehdaskadulla.

Eläinlääkärit huolehtivat itse potilaittensa diagnostisten näytteiden lähettämisen joko kaupallisiin laboratorioihin tai eläintautiepäilyissä Ruokaviraston laboratorioihin.

Näytteitä lähetettäessä käytetään Postin, Matkahuollon ja Ruokaviraston pakkausohjeita. Näytteitä lähetetään Ruokaviraston laboratorioihin sekä Matkahuollon että Postin välityksellä. **Matkahuoltoa ei pääsääntöisesti käytetä enää näytteiden lähettämiseen syksystä 2023 lähtien.**

Tartuntavaarallista materiaalia lähetettäessä noudatetaan Postin diagnostisten näytteiden pakkausohjetta.

Tuottajat lähettävät itse maitonäytteet Valion laboratorioon maitoauton mukana. Myös salmonellanäytteitä tuottajat lähettävät postitse valitsemaansa laboratorioon.

13. LAATU

Kainuun ympäristöterveyspalveluilla on käytössä vuoden 2023 syksystä lähtien Laatu.net -laaturjestelmä. Eläinlääkintähuollon laatutiimiin kuuluvat hygieenikkoeläinlääkäri Eero Schroderus, valvontaeläinlääkäri Aila Rauatmaa, praktikkoeläinlääkäri Anni Kaasinen ja pieneläinhoitaja Jere Kaltio.

13.1 Auditointi

Ympäristöterveydenhuollolle on tehty laaturjestelmän mukaisia sisäisiä arviointeja säännöllisesti.

13.2 Palautteen käsittely

Sotkamon kunnalla on käytössä sähköinen palaute järjestelmä. Eläinlääkintähuollon esimies käy läpi tulokset ja esittelee ne eläinlääkintähuollon kokouksissa. Tulokset analysoidaan ja tarvittavat kehittämistoimenpiteet tehdään suunnitelmaksi. Eläinlääkintähuollossa toteutettiin vuoden 2022 aikana erillinen asiakastytyväisyyskysely. Tulosten perusteella asiakkaat ovat varsin tyytyväisiä palveluiden laatuun. Eniten negatiivista palautetta annettiin ajanvarauksen saavutettavuudesta.

13.3 Valitusten käsittely

Asiakasvalitukset ottaa vastaan eläinlääkintähuollon esimies. Esimies pyytää reklamaation kohteena olevalta eläinlääkäriltä vastineen ennen korvauksesta päättämistä. Korvausvaatimukseen johtaneesta vahingosta voidaan myös pyytää lausunto eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Muut asiakasvalitukset kirjataan ylös ja esimies käy asian läpi asianosaisen työntekijän ja asiakkaan kanssa.

Kainuun ympäristöterveyspalveluiden toiminta on vakuutettu Sotkamon kunnan vastuuvakuutuksella sen vahingonkorvausvelvollisuuden varalta, johon se voi joutua ulkopuoliselle tai omalle työntekijälle aiheutetusta henkilö- ja esinevahingosta. Vakuutusmäärä henkilö, esine ja tuotevastuuvahingoissa on 3 M€.

13.4 Toiminnan kehittäminen

Suunnitelmaa päivitettäessä otetaan huomioon asiakaspalautteen, valitusten ja aluehallintoviraston tarkastusten ja auditointien perusteella kehittämistä vaativat seikat. Kehittämiskohteista pidetään kirjaa ja niiden toteutumista seurataan.

13.5 Pandemiavalmius

Eläinlääkintähuollossa on laadittu suunnitelma toimenpiteistä, joilla saadaan turvattua välttämättömät palvelut pandemian eri vaiheissa. Toimenpiteet perustuvat osittain Ruokaviraston ohjeisiin kunnallisen eläinlääkintähuollon järjestämisestä pandemian aikana. Pandemiaan liittyvistä toimenpiteistä pidetään toimintapäiväkirjaa.

14. SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Eläinlääkintähuollon suunnitelma päivitetään tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Suunnitelmaa päivittäessä huomioidaan edellisen suunnitelman toteutumisen arviointi, aluehallintoviraston antama palaute sekä muilla tavoin kertynyt palaute kehittämistarpeista.

14.1 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Eläinlääkäripalvelujen käytöstä tilastoidaan vuosittain sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana ja päivystysaikana. Suurelänkäynnit raportoidaan tilan sijaintikunnan perusteella, pienelänkäynnit vastaanotoittain. Lisäksi kerätään tiedot tehdyistä terveydenhuoltokäynneistä, eläintautivalvontakäynneistä, eläinten hyvinvoinnin valvontakäynneistä ja sivutuotteiden käytön valvontakäynneistä. Tilasto liitetään valvontasuunnitelman toteumaraporttiin ja toimitetaan vuosittain Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

14.2 Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan toteutumisesta raportoidaan Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon vuosittain VASU-raportoinnilla.

Aluehallintovirastolle tehtävästä raportoinnista eläintautien ja eläinsuojeluasioiden osalta vastaa se eläinlääkäri, joka on asiaa hoitanut. Asiakirjat on toimitettava aluehallintovirastoon viivytyksettä.

Muita asiakirjoja ovat esimerkiksi:

- 1) eläinsuojelutarkastuskertomukset/päätökset
- 2) terveysvalvontaan liittyvät käynnit
- 3) tautiepäilyt
- 4) eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- 5) muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.
- 6) terveysvalvontaohjelmien liittymisasiakirjat
- 7) vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet

Tiedot kunnan laskutusta varten on toimitettava eläinlääkintähuollon toimistoon kuukausittain.

LIITE 1. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET

KEHITTÄMISTEEMA	PAINOPISTE	2022	2023	2024
Tiedolla johtaminen ja digitalisointio	ELTE-tietojärjestelmän vaiheittainen käyttöönotto	<ul style="list-style-type: none"> ELTE1-osion käytön vakiinnuttaminen Lääkekäyttötiedon 1. keräysvuosi. Järjestelmän toiminnan ja tietojen oikeellisuuden varmistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> ELTE1-osion käytön vakiinnuttaminen ELTE:n valvontaosion vaiheittainen käyttöönotto Lääkekäyttötiedon 1. EU:n edellyttämä keräysvuosi; raportointi 2024 	<ul style="list-style-type: none"> Tehostettu eläintautiepäilyjen kirjaaminen ELTE-järjestelmään Lääkekäyttötiedon 2. EU:n edellyttämä keräysvuosi; tiedon laadun parantaminen edelleen (Ruokavirasto)
	ELTE-tietojärjestelmä (Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksenvaraiset toiminnot ja rekisteröinnit)		<ul style="list-style-type: none"> Vaiheittainen käyttöönotto 	<ul style="list-style-type: none"> Jatkokehitys: Ruokavirasto Käytön vakiinnuttaminen: avit
Valmius ja kriisinhallinta	Varautumisyhteistyön varmistaminen			<ul style="list-style-type: none"> Avien ja hyvinvointialueiden yhteistyö zoonoottisissa eläintaudeissa: avit, kunnat
	Pandemiavalmiuden kehittäminen – koronapandemian opit ympäristöterveydenhuollossa	<p>Koordinoi, kokoaa tiedon ja ohjaa: Ruokavirasto, Valvira</p> <ul style="list-style-type: none"> Osallistuu työryhmiin, onnistumisen arviointiin ja valmiuden kehittämiseen: MMM, Ruokavirasto, tulli, puolustusvoimat, avit, kunnat 	<p>Koordinoi ja ohjaa: Ruokavirasto, Valvira</p> <ul style="list-style-type: none"> Ottaa käyttöön sovitut toimintatavat: MMM, Ruokavirasto, tulli, avit, puolustusvoimat, kunnat 	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi painopistetyön onnistumista: kaikki
	Eläintautitorjunnan varautuminen ja toteutus			<p>Koordinoi ja johtaa: LSSAVI</p> <p>Avustaa: Ruokavirasto</p>
Uuden lainsäädännön toimeenpano	EU:n eläinterveys säännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläintautilainsäädännön toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> Ruokavirasto kouluttaa ja ohjeistaa Avit kouluttavat alueillaan Ruokavirasto, avit ja kunnaneläinlääkärit; uusien vaatimusten käytännön toteutus 	<ul style="list-style-type: none"> Ruokavirasto kouluttaa ja ohjeistaa Avit kouluttavat alueillaan Ruokavirasto, avit ja kunnaneläinlääkärit; uusien vaatimusten käytännön toteutus 	<ul style="list-style-type: none"> Jatketaan vaatimusten toimeenpanoa
	EU:n eläinterveys säännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläinten	<ul style="list-style-type: none"> Ruokavirasto laatii ohjeita ja kouluttaa: avi, ELY-keskus 	<ul style="list-style-type: none"> Uusien vaatimusten vakiinnuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Sama kuin ed.

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2015–2024

KEHITTÄMISTEEMA	PAINOPISTE	2022	2023	2024
	tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> Viestintä Avit kouluttavat alueillaan Ruokavirasto, ELY-keskukset, avit ja kunnaneläinlääkärit; uusien vaatimusten käytännön toteutus 		
	EU:n eläinlääkeasetuksen tämmikuussa 2022 alka-vaan soveltami-seen valmistautu-minen	<ul style="list-style-type: none"> Ruokaviraston ohjeet valmiina vuo-den alussa Uuden lainsäädän-nön mukaisen valvonnan käynnistäminen Avit kouluttavat eläinlääkäreitä alueillaan Viestintä 	<ul style="list-style-type: none"> Avit kouluttavat eläinlääkä-reitä alueillaan Viestintä Uuden lainsäädännön mu-kaisen valvonnan vakiinnut-taminen 	<ul style="list-style-type: none"> Avit kouluttavat eläinlääkäreitä alueillaan Viestintä Uuden lainsäädän-nön mukaisen valvonnan vakiinnutta-minen
	Eläinten hyvinvoin-tilain toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> Ruokavirasto ja avi: ohjeistus ja koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> Ruokavirasto ja avi: ohjeis-tus ja koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> Uusien vaatimusten toteutus alkaa Ohjeistus ja koulu-tus jatkuu (myös avit)
	Eläinlääkintähuol-tolain toimeen-pano		<ul style="list-style-type: none"> Ohjeistus, koulutus, käyt-töönotto (aikataulu epä-varma) 	<ul style="list-style-type: none"> Ohjeistus, koulutus, käyttöönotto (aika-taulu epävarma)
Erityiset painopis-teet/ tehos-tamistar-vetta aiem-pien tulos-ten perus-teella	Eläinlääkäreiden lääkitsemisval-vonta	<ul style="list-style-type: none"> Avi valvoo tehoste-tusti ja käyttää siinä hyväksi ELKE-järjes-telmää 	<ul style="list-style-type: none"> Avi valvoo tehostetusti ja käyttää siinä hyväksi ELKE-järjestelmää 	<ul style="list-style-type: none"> Avit jatkavat eläinlääkä-rivalvontaa painopis-teenä väärinkäyttöön so-veltuvat lääkkeet varalleluovutuksen ehdot ELKE-tietojen toi-mittamisen tarkas-taminen osana val-vontaa
	Kuolleiden tuotan-toeläinten hautaa-misen valvonta ja turkiseläinrehun turvallisuuden var-mistaminen		<ul style="list-style-type: none"> Ruokavirasto ja avi ohjaa kunta toteuttaa 	<ul style="list-style-type: none"> Painopistettä jatke-taan vuodelle 2024, ja laajennetaan suurten kotiteuras-tusmäärien valvon-taan.
	Avi-kohtainen pai-nopiste – aihe, joka tarvitsee alueella erityistä panos-tusta (esim. maidon antibioottijää-mät)			

Vuoden 2024 painopisteiden toimenpiteet

ELTE-tietojärjestelmän vaiheittainen käyttöönotto

ELTE-tietojärjestelmän osa eläintautitapausten ja epidemioiden hallinta on julkaistu ja on käytössä. Toimintoja lisätään edelleen asteittain järjestelmän kehitysvaiheiden mukaisesti. Kaikki lainsäädännöllä vastustettavien eläintautien epäilyt ja todetut tapaukset (esim. salmonellat) kirjataan ELTE-järjestelmään. Ruokavirasto järjestää edelleen käyttökoulutusta ja ohjeistaa järjestelmän käytössä tarpeen mukaan.

ELKE-järjestelmän osa eläinlääkkeiden käyttötiedon keruu eli ELTE2 otettiin käyttöön 1.4.2022. Järjestelmä kerää tietoa eläinlääkärin käyttämistä ja luovuttamista lääkkeistä pääosin rajapinnan kautta suoraan praktiikkaohjelmistoista, mutta silloin kun se ei ole mahdollista, on tietoja syötettävä käsin. Vuoden 2023 käyttötiedot raportoidaan EU:lle vuonna 2024. Avit käyttävät ELKE-järjestelmän tietoja hyväkseen eläinlääkäreiden tehostetussa lääkitsemisvalvonnassa.

Kansallinen, kaiken mikrobilääkkeiden käyttötiedon raportti on mahdollinen vasta, kun apteekkeista saadaan tiedot mikrobilääkkeistä. Tämänhetkisen arvion mukaan tiedot saisi 1.1.2026 alkaen eli ensimmäinen koko vuoden raportti saatavilla 2027.

ELKE-järjestelmää tullaan hyödyntämään myös eläintautien ilmoittamisessa. Ruokavirasto antaa myös ELKE:n käyttökoulutusta järjestelmän käyttöönoton yhteydessä.

Pandemiavalmiuden arviointi ja koronaepidemian opit ympäristöterveydenhuollossa

Kaikki tahot arvioivat painopistetyön onnistumista.

Eläintautitorjunnan varautuminen ja toteutus

LSSAVI vetää Ruokaviraston avustamana hanketta, jossa parannetaan varautumista ja valmiutta laajan zoonoottisen eläintautiepidemian edellyttämien taudinvastustustoimenpiteiden toteuttamiseen, koordinointiin ja johtamiseen. Toteutuksessa hyödynnetään aiemmista eläintautitapauksista, erityisesti vuoden 2023 lintuinfluenssaepidemiasta saatuja oppeja, ja otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon koko hallintorakenteeseen esitettäviä muutoksia. Toteutusaika alustavasti 2024-2025.

EU:n eläinterveys säännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpano

EU:n eläinterveys säännöstö 2019/429 (AHL) sekä sen nojalla annettuja säädöksiä on sovellettu 21.4.2021 lähtien. Uudistettu eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö astui voimaan tammikuussa 2022. Mm. uusille eläinlajeille on tullut vaatimuksia merkintään ja rekisteröintiin. Rekisteröintivaatimus laajeni koskemaan myös tiettyjä sukusolujen ja alkioiden pitopaikkoja. Vuosien 2023-2024 aikana jatkuu uuden lainsäädännön toimeenpano, ohjeistaminen ja kouluttaminen.

EU:n eläinlääkeasetuksen 2019/6 ja muuttuvan kansallisen lääkelainsäädännön toimeenpano

EU:n eläinlääkeasetusta 2019/6 ja sen nojalla annettuja säännöksiä on sovellettu 28.1.2022 lähtien. Vuoden 2024 aikana tavoitteena on vakiinnuttaa uuden lainsäädännön mukainen valvonta. Samoin jatketaan uudesta lainsäädännöstä tiedottamista ja kouluttamista.

Eläinten hyvinvointilain toimeenpano

Uusi eläinten hyvinvointilaki astuu voimaan vuoden 2024 alusta. Uuden lainsäädännön toimeenpano, ohjeistus ja koulutus edellyttää vuosien 2023 -2024 aikana runsaasti Ruokaviraston, aluehallintovirastojen ja paikallisviranomaisten panostusta.

Eläinlääkintähuoltolain toimeenpano

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee mahdollisesti voimaan vuoden 2024 aikana. Uuden lainsäädännön ohjeistus, koulutus ja käyttöönotto edellyttää vuoden 2024 aikana paljon Ruokaviraston, aluehallintovirastojen ja kuntien panostusta.

Lääkitsemisen valvonta

Vuoden 2024 valvonta on selostettu erikseen liitteessä 3.

Kuolleiden tuotantoeläinten hautaamisen valvonta ja turkiseläinrehun turvallisuuden varmistaminen

Vuonna 2024 jatketaan edellisen vuoden sivutuotevalvonnan painopisteenä ollutta sivutuotteiden hautaamisen valvontaa komission antamaan suositukseen perustuen (sivutuoteauditointi keväällä 2021). Komissio kiinnitti huomiota sivutuoteauditoinnillaan sivutuotteiden hautaamisen olosuhteiden valvonnan riittämättömyyteen, erityisesti pohjavesialueille aiheutuvien riskien vuoksi. Lisäksi valvontaa laajennetaan koskemaan myös epäilyttäviä kotiteurastuksia ja muita epäselvyyksiä sivutuotteiden hävittämisessä.

Valvontaa tullaan suorittamaan vuoden 2023-2024 aikana Ruokaviraston riskiperusteisesti valitsemissa eläintenpitopaikoissa, joissa on märehitjiä. Valvontaa kohdennetaan tarpeen mukaan myös muiden eläinlajien pitopaikkoihin. Keräilyalueen osalta Ruokavirasto toimittaa aveittain luettelot niistä pitopaikoista, joissa laitonta hautaamista tapahtuu rekisterin perusteella usein. Syrjäisillä alueilla valvontaa tullaan tekemään satunnaisotannalla ja mahdollisesti alueellisen riskinarvioinnin perusteella valituilla tiloilla. Kunnaneläinlääkäri tekee valvontakäynnin varmistaen toiminnan lainmukaisuuden ja ettei sivutuotteiden säilytys ja hävittäminen aiheuta eläintautien leviämisen vaaraa eikä ympäristölle (pohjavesialueet tms.) ole aiheutunut haittaa.

Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen alueella edellä kuvattu painopiste korvataan osittain turkiseläinruhojen käsittelylaitosten ja turkiseläinrehusekoittamoiden valvonnalla. Lisäksi kaikilla alueilla valvotaan turkiseläintilojen tilarehustamot Ruokaviraston sivutuotevalvontasuunnitelmassa tarkemmin esitetyllä tavalla. Ruokavirasto huomioi alueelliset painopisteen erot hautaamisen valvonnan kohdentamisessa.

Avi-kohtainen painopiste

Avi valitsee viime vuosien valvontasuunnitelmien toteutumisen raportoinnin perusteella painopisteen, johon suunnataan valvontaa avin määrittelemällä tavalla. Tarvittaessa avin alueen kuntien valvontaeläinlääkärit osallistuisivat toteutukseen.

Kunta / Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue
 Kainuun ympäristöterveyspalvelut, päivitys vuodelle 2024

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	160
Sikatilat	1
Lammas- ja vuohitilat	90
Hevostilat	70
Siipikarjatilat	12
Vesiviljelylaitokset	20
Turkistarhat	1
Tarhatun riistan tilat	2
Mehiläistarhat	25
Muut tuotantoeläinyksiköt	320
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	9400

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	150
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	135
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)	95 %
Siat	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	1
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	1
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista sikojen pitopaikoista)	100 %
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista siipikarjan pitopaikoista)	0 %
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)	1 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	Lkm
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	1600
Sairaskäynnit päivystysaikana	400
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	13000
Sairaskäynnit päivystysaikana	1600
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	10 htv

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

a. Terveysvalvonta	Lkm
Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat pitopaikat	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvat pitopaikat	2
Uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat, salmonellavalvonta	1

Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellavalvonta	3
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	-
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-visna / CAE	2
Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma	-
Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	
b. Muu eläinten terveyden valvonta (sis. mm. BSE-näytteet, kartoitukset)	20
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	0,1 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	5
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	2
Haaskatoiminnan valvonta	126
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,1 htv

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit	20
Hevostallit	24
Riistanhoidolliset tarhat	-
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	6
Eläinkaupat	2
Eläinhoitolat	4
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	140
c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	20
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	1,5 htv

Kainuun ympäristöterveyspalvelut
Eläinlääkintähuolto

LÖYTÖELÄINTEN HOITOTARHAT

Alue	Hoitotarhan pitäjä	Osoite	Puh.	Sähköposti
Kajaani/Vuolijoki Paltamo Ristijärvi	Oikarinen Anne Juliuksen eläinhotelli	Sokajärventie 11 87100 Kajaani	045 130 8049	anne.juliuksen@gmail.com
Kuhmo/Sotkamo	Kilponen Anu Pieneläinlaitola Kiantime`s	Juonnontie 326 88900 Kuhmo	040 538 2428	anu@kilponen.eu
Hyrnsalmi Suomussalmi	Manninen Heikki	Miilutie 6 89600 Suomussalmi	040 678 3344	heikki.manninen@pp.inet.fi